

Quadern de treball per als
mediadors comunitaris

**LA PREVENCIÓ DEL
CONSUM DE DROGUES
I LA CIUTADANIA**

Introducció

- 7 Presentació
- 9 Aquest manual va adreçat a...
- 9 Què és un mediador?
- 10 La metodologia que seguirem...
- 11 Els objectius que perseguim...
- 11 En aquest manual trobam...

1

Primera part

Coneixement de la situació

- 15 **1.1** Les drogues i els joves a les Balears
- 21 **1.2** Consum i consumidors
- 26 **1.3** Les drogues i les conductes de risc

2

Segona part

La prevenció

- 34 **2.1.1** Parlem de drogues amb els joves
- 39 **2.1.2** Parlem de les drogues i les amistats
- 40 **2.1.3** Parlem de les drogues i la música
- 47 **2.1.4** Parlem de les drogues i el cinema
- 66 **2.1.5** Parlem de les drogues i la publicitat
- 74 **2.1.6** Altres instruments preventius

Introducció

Aquest quadern, dirigit a la ciutadania que treballa amb els infants i joves, principalment a espais d'oci, és fruit del treball desenvolupat pel servei municipal especialitzat en prevenció de drogodependències de la Regidoria de Benestar Social de l'Ajuntament de Palma (EPAD) amb els mediadors socials comunitaris, entrenadors esportius, monitors de temps lliure, professionals d'entitats socials...

Volem que la prevenció no sigui un fet puntual ni aïllat i que hi participin tots els agents implicats; per això s'ha creat aquest quadern on s'exposen eines de prevenció de drogodependències fàcilment aplicables a l'espai de lleure. Per aconseguir una bona utilització és necessària una formació prèvia i un compromís d'aplicació per part dels mediadors, per la qual cosa es pot comptar amb la formació, l'assessorament i el suport permanent de l'equip especialitzat EPAD.

Aquest quadern forma part del programa d'oci subvencionat pel Pla nacional sobre drogues.

Per sumar-vos a aquesta iniciativa, contactau amb:

EPAD (equip de Prevenció del Consum i Abús de l'Alcohol i Altres Drogues)
Telèfon: 971 25 62 15
epad@as.a-palma.es

Servei Municipal de Drogodependència
Avinguda Gabriel Alomar i Villalonga, 18 - 1r
Telèfon: 971 22 59 77
pmd@a-palma.es

Equip tècnic de gestió del Pla municipal de drogodependències:

Margalida Càmara Estela (treballadora social)

Vicenta Cardona Cardona (coordinadora Servei Municipal Drogodependència)

Mateu Crespí Perelló (treballador social)

Àrea de Benestar Social, Participació i Cultura:

Antoni Colom i Colom (director tècnic)

EPAD

Margalida Ros Rubí (psicòloga)

Encarnación Román López (treballadora social)

Nicole T. Blay Franzke (psicòloga)

Montserrat Juan Jerez (sociòloga)

Amador Calafat Far (Metge)

Àrea Delegada d'Educació, Patrimoni i Política Lingüística

Miquel Vives Mascaró (Servei d'Assessorament Lingüístic)

Presentació

Davant la problemàtica de les drogues s'ha d'implicar tota la societat, la qual cosa vol dir que han de treballar en coordinació moltes organitzacions com són l'escola, la família, els espais d'educació no formal, els grups de joves, professionals de locals recreatius, els mitjans de comunicació, les administracions i altres organismes.

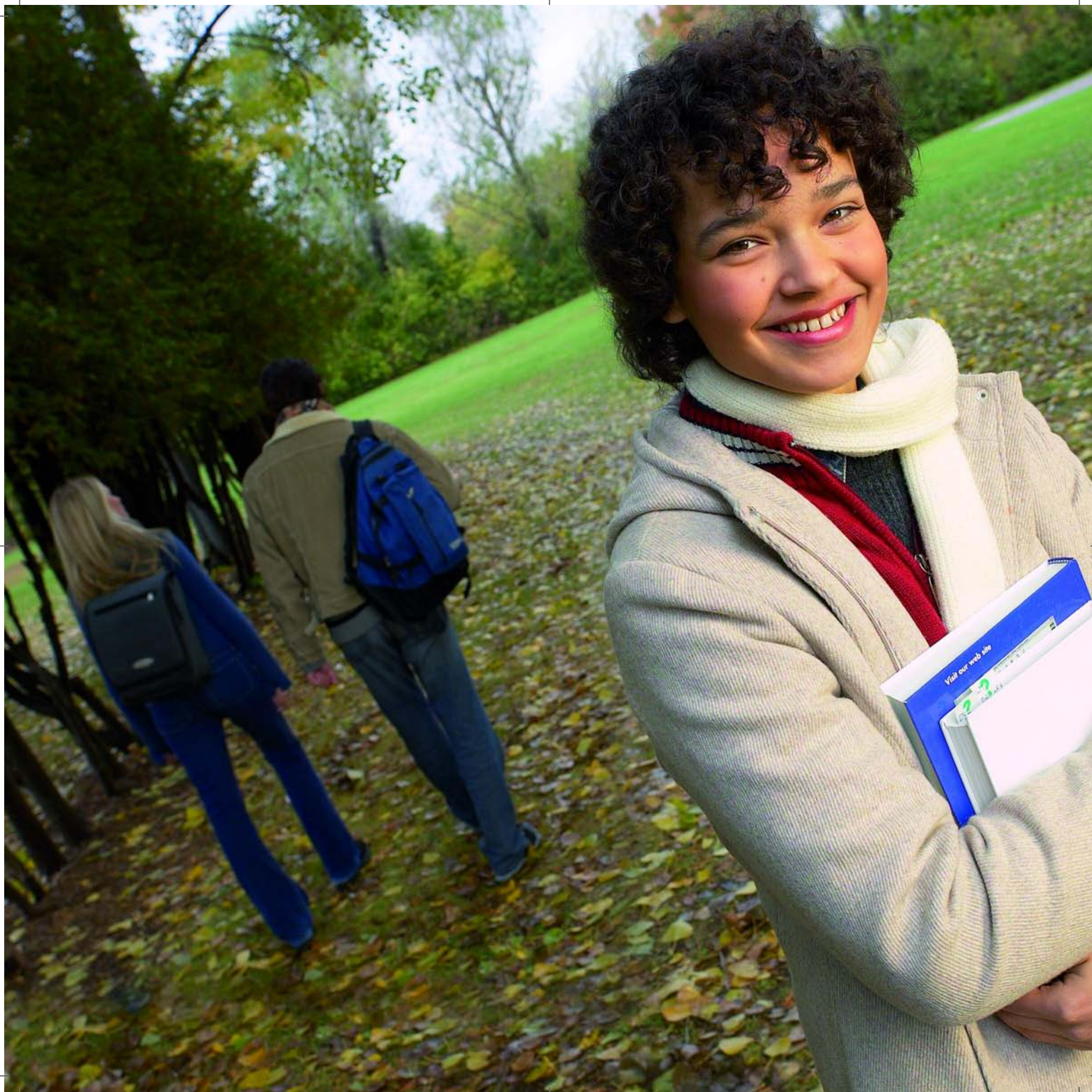
Els/les monitors/res, educadors/res, dinamitzadors/res i tots els col·lectius que treballen en l'educació des de contextos no formals tenen molt a fer en aquest àmbit ja que:

- Ocupen una posició social estratègica atès que mantenen una relació propera amb els joves i adolescents, fet que propicia un clima de confiança.
- Tenen molta sensibilitat pels temes socials.
- Són moltes vegades un model o líder proper per als adolescents, i no es pot oblidar que els adolescents són persones que es troben en un moment important i clau de la seva vida i que cerquen identificar-se i definir-se com a persones adultes.
- Tenen capacitat per transmetre informació, per motivar, formar i, en definitiva, educar. I tot això en un marc allunyat de la formalitat i la rigidesa, i identificat amb la diversió.
- Actuen a l'espai d'oci i temps lliure, on poden fer una gran contribució a l'aprenentatge a través del joc, la relació, la creativitat...

Aquest quadern vol ser una eina perquè els seus destinataris incorporin la prevenció de drogodependències. Us animam a utilitzar-lo com a part de les vostres activitats.

Gràcies per la vostra col·laboració

Eberhard Grosske Fiol
Regidor de l'Àrea de Benestar Social,
Participació i Cultura

Aquest manual va adreçat a...

Monitors/res d'infants, adolescents i joves i altres professionals que treballin en espais juvenils d'oci i temps lliure i espais d'educació no formal, com són esplais, casals, entitats esportives... i que duguin a terme activitats.

Professionals municipals que treballen amb aquesta població, per introduir la prevenció de drogodependències als espais d'educació no formal.

Tota la ciutadania que es relaciona amb infants adolescents i joves: associacions, personal de locals recreatius, personal de mitjans de comunicació...

Què és ser un mediador?

Fer de mediador vol dir estar entre la societat i els joves. Fer de pont. Un mediador ha de ser conscient del seu paper per fer de traductor entre realitats diferents, per una part és un membre de la societat, per l'altra representa l'organització de la que forma part i a més es un referent per els joves.

No resulta gens fàcil fer de mediador i assumir aquest paper tan complex. Parlem un poc dels pros i contres...

Ser mediador i educador en temps d'oci és una de les feines més important que pot tenir qualcú avui en dia, però molta gent no ho sap. No és fàcil fer divertir els infants, adolescents i joves alhora que se'ls educa en valors i actituds preventives. És una ciència i sobretot és un art. Fan falta coneixements, habilitats, entrenament i molta, molta imaginació.

En una ocasió vàrem demanar a un monitor d'un casal: "Ens expliques com és la teva feina?" La resposta va ser: "La meva feina és com un batut fet de moltes professions. Jo he de fer de sacerdot, metge, advocat i pallaso... molt de pallaso. Tenc la millor de totes les feines ja que he de fer de tot. He d'escoltar els problemes, posar pau i justícia quan hi ha conflictes, identificar malalties del cos i de l'esperit, cuidar i fer riure." A qui no pot agradar aquesta feina? Hi ha cap alguna feina més important que cuidar, educar i divertir els nins i nines? Evidentment no hi ha cap altre feina més agraïda i més important en el nostre món, però molta gent encara no ho sap.

A nosaltres ens agradaria aconseguir dues coses:

- Que aquells que es dediquen a fer de mediadors i educar en temps d'oci prenguin plena consciència de la seva importància.
- Contribuir a fer més fàcil la seva formació com a educadors que han de intervenir en la prevenció de problemes.

Un dels problemes més greus que es troben els al·lots d'avui a Palma és la presència de les drogues al seu voltant, en especial quan practiquen algunes activitats d'oci com ara sortir de marxa. I juntament amb el consum d'alcohol i drogues vénen molts altres problemes que cal prevenir.

D'aquí la necessitat de fer aquest manual. Els mediadors poden fomentar el debat entre adolescents davant les drogues i les seves conseqüències. Són els qui millor poden qüestionar aquest model de diversió més extens que integra el consum de drogues. Els mediadors són els qui saben com poden educar per a una diversió saludable i creativa.

Tot mediador ha de:

- **Tenir sempre present el seu paper de model per als infants i joves.**
- **Formar-se en prevenció de drogodependències.**
- **No confondre's amb els joves, encara que tinguin una edat similar. A vegades els adolescents cerquen el beneplàcit davant el consum de drogues.**
- **Mantenir el seu dret a preservar la seva privacitat.**
- **Tenir una conducta coherent amb els valors que està treballant amb els joves.**

La metodologia que seguirem...

S'han tingut molt en compte els interessos, les preguntes, els desitjos i les aportacions dels responsables dels sis casals de Palma. Aquest col·lectiu va participar en unes sessions de formació on es varen transmetre les línies bàsiques que se seguiran en aquest manual. S'hi ha incorporat la informació bàsica més algunes qüestions que els mediadors varen demanar, també idees i estratègies que varen aportar.

Creim que el debat ha de ser l'eix de les actuacions preventives. La major part de la informació i les estratègies que formen el manual té com a objectiu formar i fomentar el debat. La finalitat d'aquest manual és que els mediadors incorporin la prevenció de drogodependències com a part de les seves activitats.

Parlar de drogues pot ser difícil per a un mediador. Els al·lots estan cansats que els "adults" els diguin el que està bé o no; són capaços d'arribar a unes

conclusions per ells mateixos. Ja no basta que "els contini alguna cosa" sinó que és molt més interessant que s'agafi aquesta informació, les idees, les dades i les opinions i s'espremin, se'ls doni la volta, se sotmetin a judici, es reinventin i s'adaptin, però sense entrar en incoherències entre el que fa el mediador i el missatge verbal que transmet els joves. És llavors quan fas de la informació una cosa beneficiosa en si mateixa, quan aquesta és útil. Aquesta és la feina que ha de fer el/la mediador/ra. És molt important l'habilitat per entrar en els temes i dirigir cap a on és desitjable la resolució del debat. Aquest haurà de ser assertiu, creatiu, comprensiu i, sobretot, coherent, sense caure en el paternalisme fàcil. No és aconsellable posicionar-se rotundament a favor o en contra d'algun tema, sinó que cal ajudar els adolescents que per si mateixos arribin a les mateixes conclusions que pretenem. Tot això s'aconsegueix aprenent un munt de tècniques, habilitats i amb una bona dosi d'imaginació i bon humor.

Compromís de l'entitat i dels mediadors per a la realització del programa:

- **Dur a terme activitats de prevenció de drogodependències amb els infants i joves de forma permanent i com a transversal al seu programa educatiu.**
- **Enregistrar les activitats per poder avaluar-les: població beneficiària, nombre d'activitats realitzades...**
- **Valorar la intervenció realitzada: nivell de satisfacció dels infants, nivell de satisfacció de l'entitat, propostes de millora...**

Compromís de l'EPAD:

- **Formació i reciclatge permanent en prevenció de drogodependències.**
- **Seguiment de les activitats preventives.**
- **Assessorament permanent per dur a terme activitats i resoldre dubtes en situacions de dificultat.**
- **Suport mitjançant préstec de material preventiu.**
- **Participació a activitats que necessitin de la intervenció d'un professional especialitzat.**
- **Participació a projectes comunitaris, festes de barri, creació de material educatiu...**

Els objectius que perseguim...

Facilitar informació general i bàsica sobre les principals drogues que consumeixen els joves de Palma.

Dotar els mediadors d'idees i eines que els permetin potenciar i desenvolupar factors de protecció en els/les adolescents davant el consum de les drogues.

Apropar als mediadors d'estratègies de comunicació entorn de la temàtica de les drogues tractada amb els joves i adolescents.

Oferir pautes d'actuació en situació de crisi o de conflicte en relació amb el consum de drogues.

Fer propostes d'activitats que serveixin d'estratègies educatives i preventives en relació amb les drogues per desenvolupar amb joves i adolescents.

Donar eines claus perquè els mediadors elaborin materials preventius.

Que els mediadors assumeixin el compromís de realitzar activitats de prevenció de drogodependències amb els infants i joves.

En aquest manual trobam...

Dades bàsiques epidemiològiques del consum de drogues a les Balears.

Anàlisi del factors de risc i protecció que afecten els joves de Palma davant el consum de drogues.

Anàlisi del mites i evidències relacionades amb la prevenció.

Claus per elaborar estratègies preventives en espais d'oci i temps lliure, i d'altres...

Propostes d'activitats preventives per implementar a l'espai d'oci i temps lliure, i d'altres...

Informació bibliogràfica i institucional per ampliar la formació i cercar materials, documents, etc.

I

Primera part **Coneixement de la situació**

1.1 Les drogues i els joves a les Balears

Què passa?

Hi ha algunes dades a tenir en compte

Punts generals de reflexió

1.2 Consum i consumidors

Ús i abús

Consum de risc

Indicadors de consum

1.3 Les drogues i les conductes de risc

I.1 Les drogues i els joves a les Balears

Què passa?

El consum de drogues entre adolescents i joves s'està estenent. L'edat en què els adolescents s'inicien és molt baixa i es crea una àmplia cultura que legitima les drogues. Bona part de la legitimació té a veure amb un model de diversió que incorpora el consum com a part de la seva lògica. Ens referim a les activitats que integrem amb el concepte de 'sortir de marxa' i que es practiquen bàsicament en horaris nocturns, de caps de setmana, a espais diversos com pot ser el "botellón", locals recreatius (discoteques, pubs, bars, clubs, afters), o a espais privats, com pot ser la casa de qualcú. D'aquest model de diversió i el seu vincle amb el consum de drogues ja en parlarem més endavant. El més important és saber que els mediadors que fan feina en serveis de temps lliure estan ja fent una tasca de promoció de la salut.

El consum de drogues és un problema de salut pública i actualment un problema d'especial atenció ja que afecta un col·lectiu social molt especial: els joves i adolescents; és a dir, és un fenomen que afecta el futur de la societat, va més enllà de les conseqüències a nivell econòmic o material.

S'està hipotecant la salut de la futura generació adulta.

Per fer l'anàlisi ens basem en la informació bàsica procedent de diverses fonts de dades. La font d'informació més important és l'Enquesta Escolar de 2004¹. També es presenten dades de l'*Estudio sobre la adolescència en Baleares* fet per AFA a població escolar de les

Balears, on queda reflectida la relació entre consum de drogues i problemes escolars, com és l'absentisme. L'extensió d'aquestes enquestes aporta una informació bastant completa per analitzar el fenomen del consum de drogues dels adolescents i joves dins l'àmbit recreatiu. Fa referència a tots els escolars de les Balears, i no només a Palma.

A l'hora de valorar les dades generals de consum hem tingut en compte principalment el consum fet el darrer mes perquè és l'indicador que s'acosta més al consum més actual.

Aquestes dades ens ajuden a la reflexió i al debat ja que ens donen molta informació de la realitat social dels joves. Es presenten els principals aspectes a considerar i a continuació les dades que poden servir per discutir en grup.

Hi ha algunes dades a tenir molt en compte:

- **La meitat dels joves de 14 a 18 anys o no han consumit o ho han fet molt moderadament, de forma experimental. Per tant, no és lícit identificar ser jove amb ser consumidor de drogues.**
- **El que sí ha de preocupar és que el consum de drogues s'estén i baixa l'edat en què s'inicien al consum. I és a la frontera entre la infantesa i l'adolescència quan molts s'inicien.**
- **Les diferències de gènere davant el consum de drogues són un tema prioritari. El col·lectiu de les dones joves es presenta com a bastant actiu en una actitud**

¹Enquesta Escolar. PNSD, Govern Balear. Mida mostral de 1.795 alumnes. 32 centres. 93 aules.

²Estudi de l'adolescència a les Balears, AFA (2005). Associació entre el consum de substàncies nocives i absentisme escolar.

proconsum i amb evidents canvis respecte de l'actitud abstèmia més tradicional de les dones. Hi ha un percentatge major de dones que són consumidores d'alcohol, tabac, tranquil·litzants i cocaïna.

- El consum d'alcohol i tabac en menors s'ha de considerar un consum il·legal.
- Hi ha una estreta relació entre l'hora d'arribada a casa quan se surt de marxa i el consum de drogues que es practica.
- Els mateixos joves consumidors mostren les conseqüències problemàtiques del consum de drogues, en especial de les dues substàncies més populars: l'alcohol i el cànnabis.
- Les conseqüències que més experimenten molts dels consumidors tenen relació amb fracàs escolars, violència, sexualitat de risc, salut mental...

Les dades que vénen a continuació sorgeixen de l'Enquesta escolar que fa cada dos anys el PNSD. Aquestes dades fan referència a la mostra Balears, és a dir, a una mostra d'escolars entre 14-18 anys de totes les Balears. Per això hem de tenir en compte que no representa tota la població d'aquest grup d'edat, només els que estan escolaritzats. D'altra banda, a l'enquesta es demana per diferents estils i freqüències de consum: consum experimental, consum el darrer any, consum el darrer mes; recordem que nosaltres hem tingut en compte, principalment, el consum al darrer mes.

Comencem. Observau bé què ens diu la **taula 1.1.1** i llegiu-la i interpretau-la. Pensau sobretot que darrere aquestes xifres hi ha persones, éssers humans. Hi ha molts joves que coneixem i amb qui tenim relacions.

Taula 1.1.1

Consum per substàncies al darrer mes, segons mostra Espanya i mostra Balears

Enquesta escolar. Mostra Balears de 14 a 18 anys (2004)

	Balears	Espanya
Alcohol	63.3	64.0
Cànnabis	26.5	25.0
Tabac	23.0	28.7
Cocaïna	2.2	3.6
Tranquil·litzants	2.8	2.4
Al·lucinògens	2.1	1.4
Substàncies volàtils	1.4	1.1
Speed	1.1	1.6
Èxtasi	0.9	1.3
Heroïna	0.5	0.4

A grans trets el que la taula ens diu és que el consum dels joves a les Balears és similar a la mitjana dels joves a tot Espanya, i que les 3 substàncies més consumides són alcohol, cànnabis i tabac.

Taula 1.1.2

Edat mitjana d'inici de consum per substància

Enquesta escolar. Mostra Balears de 14 a 18 anys (2004)

Alcohol (*)	13.8
Tabac (**)	14.4
Cànnabis	14.5
Cocaïna	15.5
Èxtasi	15.0
Al·lucinògens	15.1
Tranquil·litzants	14.5
Heroïna	14.2
Speed	15.5
Substàncies volàtils	14.4

(*) *Consum per primera vegada.*

(**) *Consum diari.*

Bàsicament interpretem que l'edat mitjana de consum de substàncies esta entre els 13 i 15 anys.

Taula 1.1.3

Prevalències del consum de diferents substàncies segons sexe. Consum els darrers 30 dies

Enquesta escolar. Mostra Balears de 14 a 18 anys (2004)

	Homes	Dones
Alcohol	62,9	63,7
Tabac	19,1	26,4
Tranquil·lizants	1,5	3,9
Cànnabis	27,3	25,7
Cocaïna	2,0	2,4
Heroïna	0,6	0,3
Speed i amfetamines	1,3	0,9
Èxtasi	1,3	0,5
Al·lucinògens	3,6	0,8
Substàncies volàtils	2,0	0,9

A la **taula 1.1.3** podem observar que les dones són les que consumeixen més drogues legals, però també cocaïna.

Taula 1.1.4

Gateres. Consum abusiu d'alcohol

Enquesta escolar. Mostra Balears de 14 a 18 anys (2004)

	Total	Consum els darrers 12 mesos
Gateres alguna vegada	42,5	53
Gateres els darrers 30 dies	25	31,1
Nre. de gateres els darrers 30 dies	2,2	2,2

Les dades que es desprenen de la **taula 1.1.4** ens deixen clar que quasi la meitat dels joves de 14 a 18 anys s'han engatat alguna vegada, però si ens fixam en les dades de les gateres als darrers 30 dies veim que hi ha una mitjana de gateres de més de dos dies al mes:

Taula 1.1.5

Problemes associats al consum de cànnabis

Enquesta escolar. Mostra Balears de 14 a 18 anys (2004)

Pèrdues de memòria	21.5
Dificultat per treballar o fer feina	14.6
Depressió - No voler fer res	10.5
Malalties o problemes físics	7.6
Faltar a classe	7.4
Conflictes i discussions familiars	7.4

A la **taula 1.1.5** podem veure que el consum de cànnabis³ du associats diferents problemes com la pèrdua de memòria i faltar a classe. Malgrat això i que la demanda a centres de tractament per dependència de cànnabis augmenta, molts joves en defensen el consum amb afirmacions com: "El cànnabis no crea addicció ni enganxa". Aquesta és una frase que la majoria dels joves utilitzen quan parlen del cànnabis.

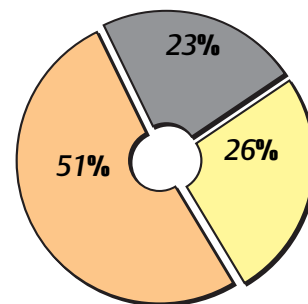
Ara teniu uns gràfics molt interessants...

Gràfic 1.1.1

Estudi de l'adolescència a les Balears, AFA (2005)

Influència percentual aproximada dels diversos grups de factors en l'absentisme escolar.

- Factors de consum
- Factors de violència
- Altres factors

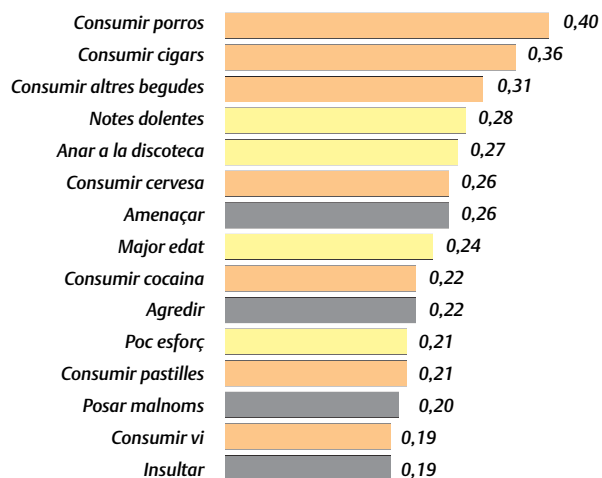

Des de fa uns anys s'estudia com el consum de drogues afecta l'absentisme escolar i en aquest gràfic 1.1.1 queda reflectida aquesta relació

³ "El riesgo de consumir drogas: el cannabis crea adicción. Expertos descubren que hay dependencia en un 14% de los consumidores habituales". Publicat a *La Vanguardia* l'11/05/2005

Gràfic 1.1.2

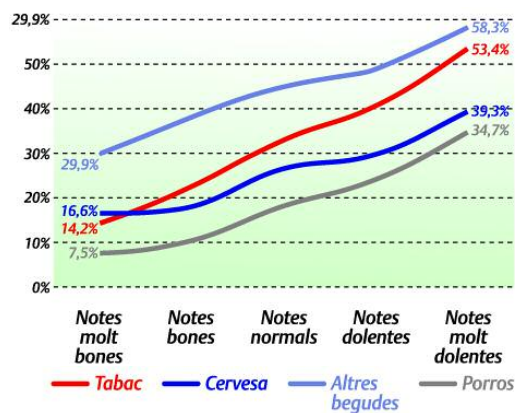
Principals factors associats amb l'absentisme escolar

Podem veure al **gràfic 1.1.2** que a causa dels problemes que ocasiona el seu consum, els porros es converteixen en la primera causa de l'absentisme –quasi la meitat de la població és absentista–, seguit pel consum d'altres substàncies o conductes que també es poden comentar.

Gràfic 1.1.3

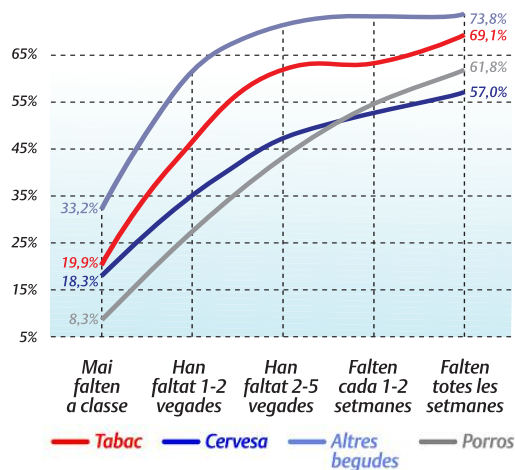
Estudi de l'adolescència a les Balears, AFA (2005). Associació de la prevalença entre el consum d'algunes substàncies i el curs escolar

Als **gràfics 1.1.3 i 1.1.4** es pot veure com el consum de diferents substàncies afecten el rendiment escolar.

Gràfic 1.1.4

Estudi de l'adolescència a les Balears, AFA (2005). Associació entre el consum de substàncies nocives i l'absentisme escolar

També podeu veure que està relacionat amb l'absentisme escolar. La possibilitat d'aprendre i d'educar-se és un dels grans trossos als quals pot accedir la joventut al nostre país.

Punts generals de reflexió

La informació que s'ha vist en aquest capítol deixa clar que el consum de drogues entre els adolescents és un fet preocupant. El consum d'algunes drogues (alcohol, tabac i cànnabis) està consolidat i és practicat per una part molt important dels joves. Per tant, la prevenció a nivell primari ha d'anar orientada a comprendre el fenomen per aturar-lo i redreçar la seva incidència, o com a mínim que les noves generacions trobin una major protecció cap al consum.

La prevenció suposa una gran aposta imaginativa. Algunes idees de l'estratègia a seguir són:

- Els mediadors s'han d'implicar en la prevenció de drogues, han de ser coneixedors d'informació verídica i de la diversitat de conductes davant el consum recreatiu.
- Han d'innovar estratègies perquè el fenomen del consum de drogues i les seves conseqüències donin lloc a un debat entre els mateixos joves.
- S'han de crear estratègies per valorar el consum de drogues des d'una perspectiva crítica, conèixer els mites que legitimen el consum i desemmascarar els interessos que el fomenten.
- S'han d'emprar elements culturals propers als joves per crear un discurs crític davant les drogues (a través de la música, del cinema, de la publicitat, etc.).

I.2 Consum i consumidors

En parlar de consum de drogues hem de saber veure que hi ha moltes formes de consum i molts tipus de consumidors. Cada persona és especial i específica en el seu consum. Malgrat tot, i per entendre'ns, hem de crear models, tendències i tipologies de consums. Ara parlarem d'algunes classificacions de consum.

Ús i abús

Podem començar diferenciant entre dues formes de consum:

- **ús**
- **abús**

Però, on és la frontera entre tots dos? Com es poden definir aquestes dues paraules que tant ens interesen en la prevenció? Hem sentit moltes vegades:

- “Jo no tenc cap problema.”
- “Jo control.”
- “Jo sé quant consumir.”
- “Aquest cap de setmana m’he passat”.

Podem definir **ús** com un tipus de relació amb les drogues en què la persona regula la quantitat i la freqüència del consum, tenint en compte la seva situació física, psicològica i social, i és capaç de subordinar el consum a altres prioritats a la seva vida (familiars, socials, escolars, laborals...). El consum experimental o molt esporàdic pot entrar dins aquest concepte d'ús. Però les coses no són tan fàcils de definir sempre; no hi ha un límit nítid per saber quan es passa de l'ús a l'abús.

Podem definir **abús** com un consum més intensiu en freqüències, quantitat i forma de consum. Es fa

un consum abusiu o de risc quan es fa compulsiu o freqüent i sobretot quan s'arriba a l'addicció. **I no oblidem que el consum de qualsevol droga pot dur cap a l'addicció.**

La gent tendeix a definir la norma en funció moltes vegades del que creu que fa tothom, i això du molta gent a confondre ús i abús. Una situació com l'actual, en què els adolescents i joves escolaritzats s'han engatat almenys una vegada durant el darrer mes, fa que molts joves i adults no entenguin que això clarament és una conducta d'abús.

A més, la idea d'abús va junta normalment amb la idea de cronicitat. El fet que molts joves puguin estar tota la setmana sense beure i funcionar amb “normalitat” malgrat haver-se engatat el cap de setmana és interpretat per molta gent com una diversió puntual més que com un abús. Però la veritat és una altra: **aquesta forma de beure compulsiva de cap de setmana crea molt fàcilment addicció i, a més, està molt relacionada amb altres problemes.**

Consum de risc

El risc lligat al consum no és únicament una qüestió de quantitat o de freqüència. L'exemple més clar és l'individu que beu molt poc durant tot l'any però **un dia de festa beu amb excés i, a més, torna a casa conduint el seu cotxe o moto.** Aquesta és clarament una conducta de risc.

Altres conductes de risc són **mesclar substàncies**, perquè els efectes són més difícils de predir. Per exemple, si es consumeix alcohol i cànnabis els problemes amb la conducció augmenten molt. Si la mescla és entre alcohol i alguna substància esti-

mulant com la cocaïna o l'èxtasi disminueix la sensació d'embriaguesa, per la qual cosa es tendeix a consumir-ne més.

Però també parlem de consum de risc quan les drogues ens involucren més enllà del que voldríem en **pràctiques sexuals de risc** (sense utilitzar preservatius, per exemple) amb persones que amb altres condicions no mereixerien la nostra confiança, amb baralles, vandalisme o fets delictius...

Al **gràfic 1.4.1** podem veure les diferents formes estandarditzades de consums: el **consum experimental** fa referència a la primera o primeres vegades que es pren una droga (es prova). Recordau que la reacció davant el consum no és igual a totes les persones. El **consum ocasional** és quan es pren una substància de forma intermitent, amb grans períodes d'abstinència. El **consum habitual** és el consum freqüent d'una droga i ja som en una situació de risc. El **consum compulsiu** o d'alt risc és quan ja s'ha entrat en un procés d'addicció que deriva cap a una drogodependència.

Gràfic 1.2.1

El gràfic 1.4.1 té els colors d'un semàfor indicant el pas d'una fase –etapa– i el seu nivell de perillositat. A excepció de l'abstinència, totes les etapes tenen el seu perill, però evidentment quan més es consumeix més possibilitats es té de patir conseqüències negatives. Inicialment, els dos extrems són totalment oposats però, en canvi, el pas d'una fase a la immediatament posterior és bastant senzill, i difícil de reconèixer per un mateix i els del voltant perquè vivim actualment en uns moments on molta gent consumeix, sobretot en els ambients recreatius, i els problemes no vénen moltes vegades de seguida. És per això que convé tenir les idees clares i tenir sempre present que les drogues afecten el sistema nerviós central.

A ningú li agrada la paraula *dependència* (i encara menys *drogodependència*). El que passa amb el consum de drogues és que quan un comença a consumir-ne, si li agraden els efectes, tendeix a repetir la conducta de consum i progressivament consumeix més vegades (augment de freqüència) i més quantitat, amb la qual cosa augmenta la probabilitat que el consum s'acabi convertint en una addicció. Recordem que les drogues són substàncies químiques que actuen sobre el nostre cervell i el modifiquen. Una cosa són els efectes “agradables” que pugui implicar el consum d’una substància i una altra de molt diferent que sigui “beneficiosa” per a la salut. Definitivament cap droga ho és.

Indicadors de consums

El gran problema en aquestes edats és que no és sempre fàcil saber si algú està abusant i menys encara que ell/ella ho admeti. Si algú beu molt, consumeix pastilles sempre que pot, ja ha tingut algun accident per conduir sota els efectes de les drogues, ha deixat els estudis, etc. no hi ha dubte que té un problema. Però entre la gent jove és freqüent que algú pugui beure en excés, fer un policonsum, tenir bones relacions a casa, seguir estudiant i jugar qualche partit de futbol sense que el seu cos presenti gaires problemes aparents a curt termini. Hem de tenir en compte que normalment el cos de les persones joves té una gran capacitat de recuperació, però que a més el cos s’adapta el consum i ha de passar temps, a vegades, fins que apareixen els problemes. Amb molta freqüència el que percep el mateix consumidor és tot el contrari. S’ho està passant molt bé, té la sensació de control total i no canviaria la seva situació per res del món. És el que es denomina “lluna de mel”, que precedeix la fase de problemes en qualsevol

droga. És veritat que molts dels consumidors, especialment els qui han tingut menys consum d’abús, quan arriben devers els 25 o 28 anys i s’impliquen en el món laboral o formen una família tendeixen a baixar molt els seus consums.

S’ha parlat també, com a fets objectius a tenir en compte per determinar la problemàtica d’una forma de consum, de qüestions com el policonsum, participar en conductes de risc, el seu efecte sobre la personalitat, seguir consumint a pesar de l’evidència de tenir problemes derivats del consum...

També hem de tenir en compte el tipus de droga. No és el mateix ser un consumidor habitual de marihuana que d’heroïna o de cocaïna. **No totes les drogues plantegen els mateixos problemes, però no n’hi a cap d’innòcua.**

Malgrat totes aquestes advertències i complexitats us oferim alguns indicadors que poden suggerir que es produeix un consum abusiu de drogues.

1. Canvi d’amistats / Alguns joves que comencen a consumir qualche substància generalment canvien els amics que sempre han tingut per uns altres que també consumeixen ja que ara formen part d’aquest nou entorn. Junta-ment amb això el jove perd motivació en activitats tradicionals o que sempre ha compartit amb la seva família, i comença a aïllar-se del seu grup familiar i d’amistats que no comparteixen el seu nou hàbit de consumir.

2. Canvi de costums / Generalment els joves canvien els seus hàbits com a conseqüència de les seves noves amistats i “activitats”, per la qual cosa aquest indicador es torna transcendental per detectar l’inici del consum.

3. Sortides permanents de la llar / Alguns joves necessiten sortir a compartir amb els seus nous amics i a proveir-se de drogues. Comença una sèrie de sortides misterioses i a hores que abans no eren comuns. El/la jove comença a mentir o cercar excuses en relació amb les seves activitats o simplement no comunica el que fa.

4. Canvis en la personalitat / Depenent del tipus de drogues consumides es produeixen diferents canvis en la seva actitud i estat d'ànim. Algunes drogues són depressores i d'altres estimulants del sistema nerviós central, per la qual cosa segons el tipus de substància pot passar de moments de depressió a situacions d'eufòria o fins i tot d'agressivitat. A més d'això pot donar-se l'angoixa quan no tingui per consumir o la manifestació descontrolada d'algun sentiment guardat i que aflora perquè es troba sota l'efecte de la droga.

5. Absència escolar / Aquest és un bon termòmetre de mesura de l'inici de consum de substàncies, ja que hi ha joves que comencen a tenir reiterades absències del centre educatiu.

6. Desaparició d'objectes / De vegades els joves que comencen a consumir drogues tenen més necessitats econòmiques i practiquen petits robatoris a la llar, als seus pares o familiars propers.

7. Pupil·les contraetes o dilatades, ulls enroigits i/o petits, congestió nasal, etc. / Hi ha senyals físics del consum que són manifestacions visibles i que es troben en la mirada, en el rostre, en alguns gests. L'ús de certs estimulants fa que hi hagi contracció pupil·lar i sudoració de mans. Amb la marihuana s'enrogeixen els ulls, però els joves són hàbils i usen col·liris, per la qual cosa també és freqüent l'ús d'aquests elements i això ens ha de fer sospitar. Hi ha irritació nasal en el cas d'inhalació de substàncies com la cocaïna.

8. Alteracions en la fam, el pes corporal o el son / Aquest és un indicador ambigu. Els adolescents són voraçs i sempre tenen gana, però s'ha de saber que el cànnabis pot obrir l'apetit. El consum excessiu de begudes alcohòliques produeix augment de pes ja que aporta calories. La cocaïna i les amfetamines, en canvi, són anorèctics, això vol dir que lleven la sensació de fam, per la qual cosa normalment el jove baixa de pes. El son també es veu alterat ja que en general el consumidor de drogues dorm malament o no dorm. També succeeix que canvia els dies per les nits i inverteix els cicles normals de somni-vigília.

9. Gestió de la vida recreativa

- Donen més importància a sortir de marxa, i necessiten més diners.
- Canvien les motivacions per sortir a divertir-se.
- Preferència per espais on hi ha consum.

10. Context d'amics i familiars

- Amics consumidors
- Actituds positiva dels amics davant els consums
- Consum d'algun membre a l'àmbit familiar

11. Factors de personalitat

- Conductes de risc (en conducció, sexualitat, agressivitat...)
- Desviació social (robatoris, vandalisme, agressions...)
- Recerca de sensacions (valor absolut a l'hedonisme, fer coses "boges"...)
- Impulsivitat (no pensar gaire el que es fa)

1.3 Les drogues i les conductes de risc

Hem de pensar que quan ha pres força una conducta, com que els joves quan surten les nits del cap de setmana beguin tant i s'engatin en freqüència, no és tan fàcil canviar-la ni individualment ni col·lectivament. Faran falta moltes actuacions, des de diversos àmbits, ben integrades, de forma continuada en el temps, perquè, anant bé tot, es vagin aconseguint canvis significatius. Però a la pràctica molta de la prevenció que es fa és molt puntual. Per perseguir resultats efectius les actuacions s'han de programar de forma transversal i han de tenir continuïtat

Consumir drogues és una conducta de risc. **Quins factors expliquen que molts joves tinguin conductes de risc?** Els factors de risc són una sèrie de situacions que augmenten o disminueixen la probabilitat que l'individu dugui a terme una conducta. Poden ser molt diversos i tenen a veure amb factors individuals, socials, familiars, escolars i de grup d'iguals. Individus, context i substàncies interaccionen i segons quins siguin els elements que intervenen en cada una d'aquestes dimensions i el tipus de interrelació que s'estableixi, facilitarà que hi hagi consum de drogues en uns individus, en uns col·lectius o en certes circumstàncies.

La majoria dels factors de riscs també poden ser factors de protecció si han estat ben gestionats.

Factors de protecció són les conductes o situacions que disminueixen la probabilitat que es dugui a terme la conducta.

És important destacar que tant els factors de risc com els de protecció NO són factors CAUSALS ni predictius de la conducta de risc, sinó que ens serveixen per utilitzar PROBABILITATS: com més n'hi

ha, més probabilitats hi ha que es doni o no una conducta de risc. El mateix succeeix amb els factors de protecció (no són excloents). No els podem entendre com a factors aïllats sinó que s'han de tenir en compte en conjunt.

Podem trobar factors de risc i protecció tant a les persones com a l'ambient, en diferents nivells:

Nivell individual, familiar, de grup d'iguals, escolar i comunitari. En principi hi ha la qüestió personal (taula 1.5.1). Els individus prenem decisions que tenen conseqüències i, per tant, hem de ser responsables del que feim. Els adolescents i joves han d'aprendre aquesta responsabilitat i han d'aprendre a mesurar les conseqüències de la seva conducta. A partir dels 18 anys l'Estat considera que una persona arriba a la majoria d'edat i per tant és plenament responsable del que fa. Aquest fet és fonamental ja que les faltes o delictes que es cometen a partir d'aquesta edat tenen diferents repercussions per a la persona. Les lleis són més indulgents per a les persones menors d'edat i els seus pares tenen responsabilitats. Quan una persona és major d'edat ha de respondre directament davant la Justícia.

Taula 1.3.1

Factors de risc i de protecció individual

Factors de risc	Factors de protecció
Edat	Autonomia segons la seva edat
Baixa autoestima	Concepte positiu de si mateix
Dificultats per resoldre conflictes	Capacitat per prendre decisions, responsabilitat, adquisició de límits i normes

Baix autocontrol	Autocontrol emocional i conductual i habilitats socials. Suport dels adults cap al jove
Inexistència d'aficions saludables	Opcions d'oci, inquietud cultural, esportiva i associativa. Compartir i gaudir l'oci en família

Altres factors de risc es troben a la família. A la taula 1.5.2 podem veure quins són i com els mateixos factors de riscs es poden convertir en factors de protecció.

Taula 1.3.2

Factors de risc i de protecció familiar

Factors de risc	Factors de protecció
Manca d'afectivitat i comunicació	Ambient afectiu i comunicació positiva
Manca de cohesió del grup familiar	Cohesió del grup familiar
Inhibició i delegació com a models de referència	Reforçament positiu davant l'esforç del jove i models positius de referència dels pares
Pèrdua de rols i les figures d'autoritat	Claredat als límits i normes
Incoherència en la supervisió	Supervisió i control segons les seves conductes
Excés de protecció	Confiança familiar

Un altre grup que afecta de forma important les decisions que els joves poden prendre es el grup d'iguals ja que amb ells es senten identificats i

recolzats i els tenen més respecte i confiança que a la família. És per això que es pot convertir en un factor de protecció o de risc depenent dels diferents factors que podem veure a la **taula 1.5.3**:

Taula 1.3.3

Factors de risc i de protecció envers les relacions que s'estableixen amb el grup d'iguals

Factors de risc	Factors de protecció
Excés de dependència del grup	Capacitat crítica i desenvolupament del criteri propi. Presa de decisions personals
Inclusió en grup favorable i amb actituds positives a conductes de risc	Inclusió en grups amb absència de conductes desadaptades
Oportunitats per incórrer en conductes problemàtiques	Participació en grups de caràcter positiu
Contacte amb amics que manifesten conductes de risc	Xarxa àmplia d'amics
Manca d'habilitats per establir relacions personals	Competència social per a les relacions personals
Escàs desenvolupament d'habilitats socials	Desenvolupament adequat d'habilitats socials

Al procés de presa de decisions dels joves també influeix l'ambient escolar on es troben i és per això que pot ser positiu per al suport del jove o negatiu. A la taula 1.5.4 podem veure una relació dels factors de riscs i protecció que es deriven del contacte del jove amb l'àmbit escolar.

Taula 1.3.4

Factors de risc i de protecció davant l'àmbit escolar

Factors de risc	Factors de protecció
Dificultats d'adaptació	Integració a la dinàmica escolar
Sensació d'inutilitat i desmotivació	Motivació escolar: puntualitat, compliment d'horaris, assistència
Absentisme escolar	Motivació escolar i seguiment
Poc rendiment escolar, amb un autoconcepte baix	Hàbits d'estudi
Models negatius de referència entre el professorat	Models positius de referència entre el professorat
Poca integració al grup de companys	Integració al centre i a la classe
Problemes d'integració de normes	Interiorització de normes escolars
Manca de formació i oportunitats.	Reforç positiu a l'esforç. Valoració del rendiment i motivació
Aspiracions baixes	

Per últim, hi ha un altre grup de factors que influeixen en els joves a l'hora de prendre decisions. És la comunitat. Com tots sabem, és un grup molt gran i important a la nostra vida ja que hi interaccionam durant tot el dia. A la taula 1.5.5 podem veure les diferents situacions o actituds que poden afectar els joves.

Taula 1.3.5

Factors de risc i de protecció davant l'àmbit comunitari

Factors de riscs	Factors de protecció
Situació socioeconòmica precària	Organització social adequada
Problemes d'integració i exclusió social	Integració i inclusió social
Desestructuració social	Relacions positives de veïnatge
Manca de cohesió social	Cohesió social al barri
Absència de suport social: escassos recursos comunitaris	Recursos comunitaris suficients. Coneixement i accés viable a aquests
Degradació de la zona	Suport social
Accés a les substàncies	Dificultats d'accés a les substàncies

Els riscos associats a la legislació

Respecte de la qüestió de les drogues hi ha diferent legislació que la regula. Una de les lleis més importants es la Llei orgànica 1/1992 (Llei Corcuera) de protecció de la seguretat ciutadana. El 1995 el Parlament de les Illes Balears va aprovar la Llei 4/2005, de drogodependències i altres addiccions de les illes Balears (BOIB núm. 71). En compliment de la Llei es pot arribar a fer denúncies o a practicar detencions.

Per tant, tenim que un risc vinculat a les drogues és el de cometre faltes o delictes per consum a espais públics o per vendre substàncies.

L'any 2005 hi va haver a Espanya 150.193 denúncies relacionades amb les drogues i 14.263 detencions. Si s'observen les edats dels denunciats i detinguts veurem que hi ha menors implicats. Resulta ser que el grup de 19 a 25 anys és on hi ha més denúncies i detencions. Per què són els joves els que estan més implicats en aquest delictes?

Una afirmació per pensar:

Els joves de ciutats on hi ha una intensa vida nocturna tenen més possibilitats de consumir drogues recreatives (i, per tant, de experimentar les seves conseqüències) que els joves d'altres ciutats.

LA ESPADA Y SALAZAR (2002), Oci i temps lliure en els joves a les Balears

Riscs per a la salut vinculats directament al consum i abús de drogues i d'altres riscos que s'incrementen amb el consum de drogues:

Violència

L'alcohol i les drogues faciliten l'agressivitat.

Hi ha rivalitat entre traficants.

Els controls a l'entrada de molts locals fan que hi hagi bregues.

L'adscripció a alguna subcultura es fa en oposició a altres amb les quals se cerquen bregues.

L'alcohol i les drogues faciliten l'agressivitat

Salut

Intoxicacions

Deshidratació

Hipertèrmia

Brots psicòtics

Paranoies...

Sexualitat

L'alcohol i altres drogues redueixen l'autocontrol i les inhibicions.

Sortir de marxa està vinculat a trobades sexuals.

Molts joves tenen dificultat d'accés a preservatius.

Algunes substàncies com l'alcohol tenen propietats amnèsiques que permeten oblidar les accions i les conseqüències.

Les embriagueses faciliten la pràctica de sexe sense protecció.

Algunes substàncies com el GHB es consumeixen com a potenciador sexual (afrodisíacs).

El risc en conducció augmenta si es consumeix alcohol i altres drogues.

Molts vianants sota efecte de drogues no respecten les normes de trànsit.

Dificultat per accedir a àrees o locals recreatius.

Hi ha el costum de fer rutes entre àrees i locals.

Algunes dades sobre el risc de conduir sota efectes de l'alcohol

El 2003 hi va haver 1.621 morts per accidents de trànsit als quals se'ls va practicar una anàlisi toxicològica⁴. El resultat varen ser:

- 39,6 menors de 30 anys
- 37,4 positius d'alcoholèmia (només alcohol)
- 42,7 positius de substàncies psicoactives
- 76 homes i 24 dones

El mateix any hi va haver 295 vianants atropellats. El 37% havien donat positiu en l'anàlisi toxicològic.

Altres fonts d'informació sobre consum de drogues i riscos:

Informe OED 2004.

<http://www.pnsd.msc.es/Categoria2/observa/oed/home.htm>

Hi ha informació diversa dels riscos relacionats amb les drogues, com són demandes de tractament, urgències hospitalàries, mortalitat, detencions, denúncies i sancions practicades.

Informe anual 2005: *El estado del problema de las drogas en Europa*

<http://ar2005.emcdda.europa.eu/es/home-es.html?CFID=2222952&CFTOKEN=ce2053358a4478b2-6739A7FC-A1BB-0388-23B44B28EC401E9A&jsessionid=2e3032540c5f29332d4b>

Informe 2006

Al l'Observatori Europeu podeu trobar informació de tots els països d'Europa, que permet comparar el que passa al nostre país amb altres països veïns.

⁴ Observatori Espanyol sobre Drogues. Informe 2004

2

Segona part **La prevenció**

2.1.1 Parlem de drogues amb els joves

L'entrevista motivacional

L'abordatge de les situacions difícils

2.1.2 Parlem de les drogues i les amistats

2.1.3 Parlem de les drogues i la música

Estils musicals i drogues associades

Metodologia de treball

Sexe i drogues

2.1.4 Parlem de les drogues i el cinema

Metodologia per preparar una pel·lícula com a estratègia per treballar la prevenció de drogues

Tècniques o estratègies per dinamitzar el cinefòrum

Selecció de pel·lícules

Anàlisi de pel·lícules

2.1.5 Parlem de les drogues i la publicitat

Els joves i la publicitat

El control social

Aspectes a tenir en compte a la publicitat, diversió i drogues

Exemples de comentaris

2.1.6 Altres formes de fer prevenció

2.1.1 Parlem de drogues amb els joves

Hi ha **dos conceptes claus** que afavoriran la relació entre el jove i el mediador a la vegada que ajudaran a la dinàmica amb els grups de joves: assertivitat i empatia.

Assertivitat

Capacitat per transmetre hàbilment opinions, intencions, postures, creences i sentiments. L'habilitat consisteix a crear les condicions que permetin aconseguir:

- Eficàcia (aconseguir allò que un es proposa)
- Sentir-se còmode a l'hora de fer-ho
- A les situacions on es posa de manifest un conflicte d'interessos, ocasionar les mínimes conseqüències negatives per a un mateix, per l'altre i per a la relació
- A les situacions d'acceptació assertiva, establir relacions positives amb els altres

L'assertivitat no és un tret de personalitat; és una habilitat que es pot aprendre. Una persona pot ser més assertiva en certes situacions que en altres (especialment a l'hora de tractar certs tipus de temes tabú o a l'hora d'intervenir en determinats conflictes).

Empatia

Tret característic de les relacions interpersonals amb èxit. És un dels elements clau que forma la intel·ligència emocional. La definiríem com **“l'habilitat per ser conscients dels sentiments dels altres,**

reconèixer-los, comprendre'ls i apreciar-los”. És a dir, ser empàtics és ser capaços de “llegir” emocionalment les persones.

Ser empàtic no significa estar d'acord amb l'altre, no implica deixar de banda les pròpies conviccions i assumir com a pròpies les de l'altre. Encara més, es pot estar en complet desacord amb algú sense per això deixar de ser empàtics i respectar la seva posició i acceptar com a legítimes les seves pròpies motivacions.

L'entrevista motivacional ⁵

De vegades els mediadors es converteixen en “confessors” o “germans grans” dels adolescents i joves amb els quals treballen. Això és un tret positiu, ja que demostra que el jove té la suficient confiança amb el mediador com per contar-li certes “intimitats” o problemes personals confiant que l'ajudará a resoldre'ls (o simplement el fa còmplice del seu secret). Aquesta situació de poder li dóna l'oportunitat d'actuar com a agent preventiu “en actiu” intentant provocar la reflexió, cercant el canvi d'actitud (cap a uns hàbits i estil de vida saludable), fomentant el debat i dirigint el grup.

Podem considerar l'entrevista motivacional com una **eina poderosa per motivar cap al canvi** i és un recurs molt utilitzat dins la prevenció en drogodependències. Són un conjunt de tècniques per superar les ambivalències i ajudar les persones dins la seva motivació cap al canvi. El mediador no assu-

⁵ Miller W, Rollnick S. (1999) *La entrevista motivacional. Preparar para el cambio de conductas adictivas*. Paidós. Barcelona

meix un rol autoritari del tipus “com que som més gran que tu i sé de què parl, et diré què has de fer per solucionar aquest problema”. La responsabilitat del canvi es deixa en mans de l'adolescent. Les estratègies de l'entrevista són més persuasives que coercitives, més de suport que de discussió.

Principis generals

1. Expressar empatia.
2. Crear una discrepància (entre la conducta actual i els objectius que es volen aconseguir).
3. Evitar la discussió.
4. Donar-li un gir a la resistència al canvi.
5. Fomentar l'autoeficiència.

L'abordatge de les situacions difícils

Davant una situació difícil ens pot ajudar seguir els següents passos:

1. Anàlisi de la situació (del jove o grup)
2. Valoració de les possibles estratègies d'intervenció
3. Consulta amb l'EPAD, si cal
4. Intervenció
5. Avaluació i valoració de la idoneïtat de la intervenció segons els canvis produïts

Quan abordam el tema de les drogues directament amb els joves són molts els temors i les preguntes que sorgeixen sobre el tipus de discurs, el contingut del missatge, com respondre les seves qüestions, etc. A continuació presentam una llista

de les **escenes més temudes** i una de respostes que poden ser d'utilitat.

Pregunta: **Tu has provat les drogues o no?**

Resposta (1): CONTESTAR AMB PREGUNTES

Per què ho vols saber? / És realment necessari que et contesti a aquesta pregunta o és simple curiositat? / Si et contest entrarem dins una dinàmica de fer preguntes de tipus personal que tal vegada et posaran incòmode a tu.

Resposta (2): EVITAR LA PREGUNTA

Aquesta és una pregunta personal que preferesc no contestar, no perquè tingui res a amagar sinó perquè hi ha temes que consider privats i em reserv per a mi.

Resposta (3): JUSTIFICAR PER QUÈ NO ES CONTESTARÀ

Preferesc no contestar aquesta pregunta i vos explicaré per què: digui el que digui pot ser interpretat de forma negativa. Si dic que sí podeu replicar que “com una persona que pretén fer prevenció sobre drogues pot donar-me consells si ella és la primera que ha consumit”. Si, per contra, dic que no fàcilment podeu concloure: “Idò tu què saps que sent un quan està sota els efectes de les drogues si no ho has experimentat mai”. Així que, com que digui el que digui pot ser mal interpretat, preferesc no contestar.

Resposta (4): QÜESTIONAR LA PREGUNTA

Creus que per poder parlar de drogues necessàriament les he d'haver provades? Per la mateixa regla de tres un metge necessitarà haver patit

totes les malalties que existeixen per poder comprendre-les i abordar-les eficientment, no? A mi el que realment em preocupa és si creis que la informació que vos don és transparent i objectiva. Ho creis? Pensau que estic capacitat/ada per parlar d'aquest tema?

Comentari:

Si no les proves és que no saps divertir-te

Resposta (1): QÜESTIONAR EL SEU CONCEPTE DE DIVERSIÓ

El concepte de diversió és molt ampli. Hi ha diferents maneres de divertir-se que no es limiten a sortir de marxa els caps de setmana. Què vos pareix si feim una llista amb les diferents maneres que tenim per divertir-nos? Si entre aquestes surt el consum de porros o d'alcohol "estant amb els amics" o "de marxa" s'ha de dur a debat si la mateixa acció es pot fer sense el consum.

Cal tenir en compte que hi va haver un moment –abans de començar a consumir– que sí que es feia; hi ha joves que fan el mateix sense haver de consumir i també es diverteixen; incidir en practicar esport i activitats que són bones per a la salut a la vegada que divertides: campaments d'estiu, penyes de castellers, activitats dels casals de la seva zona, excursions, acampades, etc.

Resposta (2): I QUI HO HA DIT?

I qui ho ha dit que per divertir-se és necessari beure alcohol? Llavors què vol dir: que els que no beuen són uns avorrits que no s'ho saben passar bé? I qui ho ha dit que l'única forma de divertir-se és sortint de marxa? I es torna a fomentar el

debat sobre les diferents maneres de divertir-se. Si pot ser, incidint en les que són gratuïtes.

Resposta (3): LA PUBLICITAT

Hi ha tota una indústria recreativa que ens ha fet creure a tots que per divertir-te has de sortir de marxa els vespres dels caps de setmana; hi ha tota una indústria publicitària de begudes alcohòliques que es gasta una pasta important a fer anuncis que ens volen fer creure que el millor és beure alcohol. Però quina és la cara oculta que no mostren totes aquestes campanyes? Dinàmica: que els joves contin experiències "negatives" derivades d'una gatera com ressaques, discussions amb els pares, pèrdua de consciència, conductes de risc associades –sexe sense protecció, conducció de vehicles– mal de cap, vomitada, despesa econòmica, etc..

Resposta (4): SER AUTÈNTIC

Quan un està sota els efectes de les drogues les sensacions són artificials. Fa uns anys varen fer a la tele un anunci de la FAD molt bo. Sortia una imatge del que el que anava drogat "creia que estava passant"⁶ i després sortia "el que realment està passant" i es comprovava que eren històries percebudes d'una forma tan diferent que pareixien totalment distintes. Dinàmica: que contin situacions semblants a les quals s'hagin vist implicats ell/ella o amics seus.

Jo som partidari de viure cada minut de la vida sent plenament conscient del que està passant, del que faig i del que sent. Només així som JO MATEIX de veritat, sense enganar ningú. Per a mi això és "esprémer la vida" de forma autèntica, en primera

⁶Campanya de la FAD núm. 16: "Y tú, ¿cómo lo ves?" de juliol de 1999. La podeu trobar a: http://www.fad.es/Campanas?id_nodo=3&accion=1&campana=22.

persona. No “em fa falta” un porro per estar amb els amics, ni “anar gat” per gaudir d’una nit de festa... A més, no tenc la sensació de “perdre’m res”. Jo sí que puc recordar tot el que vaig fer la nit anterior, i anar-me’n al llit amb la consciència tranquil·la... Puc fer el boig i el pallaso quan jo ho decideix, de forma conscient, així som JO qui me’n ric de mi mateix.

Altres escenes temudes:

- De veres que mai t’has engatat? No m’ho crec...
- Anar a fer “botellón” és molt millor que anar als bars: tothom ho fa, és més econòmic i no et donen garrafa.

Dinàmica: que contin situacions divertides que els han passat anant sobris.

Seguint les premisses del condicionament instrumental⁷, si pretenem augmentar la probabilitat que una conducta es repeteixi o aparegui de nou en el futur (p. ex: saber divertir-se de diferents maneres sense haver de consumir alcohol o altres drogues) l’hem de reforçar positivament - estímul que “premia” la conducta- (p. ex: comentari positiu, somriure afectuós, elogis, mostrar atenció, etc.) cada vegada que ocorre. Si a més, aquesta

conducta reforçada es produeix davant dels altres joves, augmenta la probabilitat que per aprenentatge vicari⁸ ells també la interioritzin i la facin.

És a dir: si un jove conta una anècdota divertida que té a veure amb la pràctica d’esport (per exemple), el mediador demostrarà una escolta activa, farà comentaris agradables, expressarà elogis, etc. davant dels altres i animarà a que els altres també contin situacions similars.

Les experiències o anècdotes a reforçar són totes les que podem considerar “positives” perquè són saludables i no tenen cap relació amb el fet d’anar sota els efectes de cap droga.

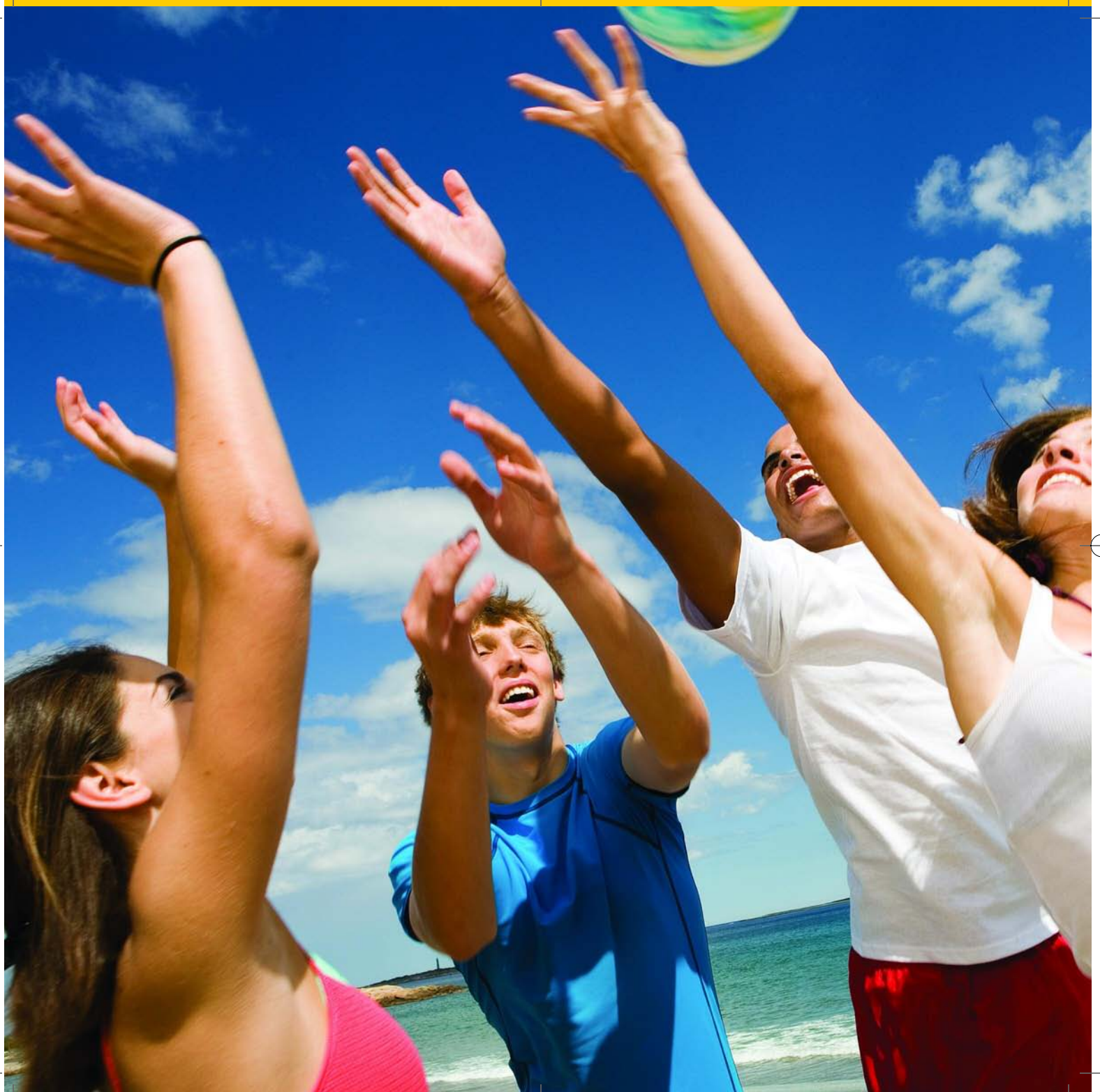
Poden ser tan variades com: sortir de marxa i no consumir, jugar a alguna cosa amb els amics, practicar algun esport, etc.

Si no en recorden cap (o no entenen el que han de fer), el mediador pot iniciar la dinàmica contant una anècdota seva divertida (real o inventada) que compleixi aquestes característiques.

A tenir en compte: no s’han de reforçar les anècdotes “divertides” on hi hagi alguna persona que surti perjudicada o les que facin apologia de destrossar objectes o mobiliari urbà, o que estiguin relacionades amb algun tipus de delictes.

⁷El condicionament instrumental (també anomenat condicionament operant per B.F Skinner) és una forma d’aprenentatge on la conseqüència (en aquest cas, l’estímul reforçador) segueix immediatament la resposta que prèviament ha emès el subjecte i, per tant, modifica (augmenta) la probabilitat que es donin més vegades en el futur.

⁸Albert Bandura va investigar la possibilitat d’aprendre conductes seguint els models vistos en altres persones amb les que s’identifiquen, sense necessitat de pràctica. L’aprenentatge vicari o social és, doncs, una forma d’adquisició de conductes noves mitjançant l’observació. Quan el subjecte veu una conducta d’un altre, i que aquesta és reforçada (és a dir, té conseqüències agradables), això també augmentarà les possibilitats que l’observador reproduïxi aquesta conducta.

2.1.2 Parlem de les drogues i les amistats

La comunicació és una de les habilitats humanes que més ens caracteritzen. Tenir habilitats per comunicar-nos amb gent i en situacions diverses és essencial a la nostra vida i per a la nostra supervivència, però és un dels aprenentatges més complexos.

La comunicació juga un paper molt important en el consum de drogues de nins i adolescents. Ser capaç d'enfocar correctament les situacions que duen a consumir drogues suposa un enorme esforç comunicatiu que s'ha de potenciar. Una bona forma de fer-ho és treballar les habilitats comunicatives.

Els adolescents necessiten tenir amistats, relacionar-se amb altres com ells, amb iguals, però de vegades els resulta difícil crear aquests vincles. Per tant, un objectiu per a un adolescent és aprendre a millorar les habilitats de comunicació.

D'altra banda, la necessitat de tenir amistats i no perdre-les crea situacions de dependència que poden ser conflictives o dur a actituds no desitjades, una de les quals pot ser el consum de drogues o actituds de risc. La pressió del grup crea conflictes a molts joves i té molt a veure amb la comunicació i la incapacitat de respondre a la pressió. Els adolescents amb habilitats per respondre, asserius, que han après a dir que no, tenen més estratègies per abandonar una situació de pressió.

Aprendre a comunicar-nos i fer amistats és, per tant, un aprenentatge molt important a la vida i l'adolescència és una etapa clau per a aquesta habilitat. Es poden fer molts exercicis per millorar la nostra comunicació amb els altres i aprendre a fer amistats.

Algunes activitats a fer:

- Dinàmiques de comunicació no verbal.
- Joc del telèfon avariats.
- Fer una activitat sense parlar, emprant altres formes de comunicació.
- Fer una anàlisi de la imatge que transmetem a partir de la forma com vestim, ens pentinam, ens movem. Analitzar el simbolisme de l'estètica, els colors, les formes.
- Joc de rol: intentar vendre'ns a nosaltres mateixos.
- Joc de rol: integrar algú nou en un grup.
- Crear un amic ideal.
- Experimentar la solidaritat. Ajudar un amic/amiga amb problemes familiars.

Bibliografia

Bibliografia de dinàmiques i jocs interactius:

www.educarueca.org

www.monografias.com/trabajos13/digru/digru.shtml

<http://html.rincondelvago.com/dinamicas-de-grupo.html>

llibre :

José Real Navarro (2006) *Educación en la interculturalidad. Cuentos, dinámicas y juegos para niños y preadolescentes*. Editorial CCS.

2.1.3 Parlem de les drogues i la música

La música és un gran agent socialitzador perquè ens connecta amb els altres alhora que ens aporta experiències personals i úniques. És un dels trets culturals lligats a moments lúdics, a la convivència, a l'expressivitat que té per connectar amb aspectes més enllà d'allò racional, amb les emocions i els afectes.

La música ensenya altres formes de control social informals i culturals. A través de la música també es pot fer prevenció de drogues. S'ha de fer una feina d'anàlisi crítica dels missatges, fent promoció de valors i d'hàbits saludables de forma activa, sense ser "etiquetat" d'antic, de passat de moda o de "raret".

Un exemple és el disc *Tiempo de cambio*, resultat del treball del taller de creació musical per a adolescents duit a terme pel Consell Municipal de Benestar Social de l'Ajuntament de Torrejón de Ardoz, on diferents membres del hip-hop espanyol s'ajunten per cantar 13 temes (escrits pels mateixos integrants del taller) sobre assumptes de gran temàtica social com els drets de la infància, el racisme, la violència de gènere o la convivència entre generacions.

La música és compartida amb les amistats, amb el grup d'iguals. L'estil musical d'adscripció els atorga identitat i una relació important amb el món. De fet, el tipus de música té un pes determinat a l'hora d'escollir un bar o un altre.

De fa anys la música ha creat una important indústria dirigida als joves, amb gran capacitat per crear modes, influències, estereotips. És per això que es fa necessari facilitar als joves una mirada crítica cap a peces musicals molt orientades a ells i que poden influir en hàbits no saludables, com és el consum de drogues o conductes de risc.

La música no té perquè anar necessàriament lligada al consum de drogues, tot i sí que és cert que alguns estils i intèrprets sí que és cert que la promoció. Vegem alguns exemples de com es legitima el seu consum i com es pot treballar l'anàlisi de la lletra per tal de facilitar una mirada crítica.

Classificació i criteris

Seguint la classificació de Fouce podem diferenciar 10 tipus de missatges i dins una mateixa cançó en podem trobar més d'un.

Procés de drogoaddicció / Les lletres recullen totes o algunes de les fases pròpies d'una drogoaddicció: el començament, la dependència i el desenllaç, ja sigui aquest l'abandonament de la droga o la mort.

Droga per oblidar, superar dificultats o evadir-se / Les lletres contenen les drogues com un mitjà per evadir-se de la realitat, superar penes, problemes, dificultats, desamors o directament per intentar oblidar-los.

Droga a l'oci, la diversió i el temps lliure / Es mencionen les drogues com a font de diversió d'oci i la millor manera de passar els moments lliures que un té.

Droga a les relacions socials i sexuals / Els temes mostren que la droga serveix per facilitar o empitjorar les relacions socials (principalment les relacions amb els amics) i les relacions sexuals.

Conseqüències de les drogues / Les lletres esmenten les conseqüències que poden tenir les drogues, siguin aquestes de tipus social, biològic i/o psicològic.

Posicionament davant les drogues / Hi ha cançons que es posicionen d'alguna manera davant el món de les drogues (ja sigui la venda, el consum, las conseqüències...). Aquest posicionament pot ser a favor o en contra.

“Carpe diem” o “viure al dia” / S'inclou la relació entre la droga i un tipus de vida al límit, on el que impera és viure el moment sense importar gaire les possibles conseqüències.

Droga al món de la música / Les lletres fan referència que la droga forma part del món de la música com a element de moda o substància necessària per tocar o manejar-se en aquest món.

Metàfores i comparacions relacionades amb la droga / Són cançons on apareix una metàfora o comparació en què un dels elements és la droga o alguna cosa que hi està relacionada, com les seves conseqüències.

Relació entre la droga i diversos estils de vida / Hi ha temes en què la droga s'esmenta com un mitjà que fa que es pertanyi a un determinat estil o forma de vida o s'hi inclogui.

A l'hora d'analitzar una cançó també és important tenir en compte la imatge i l'estètica, el *look* del grup, del cantant concretament, ja que ens aportarà molta informació sobre el tipus de missatge.

Exemples

A continuació es presenta una llista de cançons de diferents estils (heavy, funk, rumba, pop-rock, etc.) on es tracta el tema de les drogues.

Intèrpret:
Ojos de Brujo
 Àlbum:
Vengue
 Any:
2000
 Títol:
Na'en la nevera

Me levanto a media madrugada, y tengo una jambre que no veas / Tropezando lleigo a la cocina, caña pa'l mechero y le doy a la vela / ¡y una vela! ¡y otra vela! Tó pa ver que no hay ná en la nevera / Con las tripas rugiendo y que rugen, / los pies congelaos y una ostia que no veas... / Empecé a maquinar pa mañana ¡y a ver! , Tener plata a mi vera / ¡moneillas! ¡calderilla! Poco más me solía caer / después de lo menos cinco horitas / cantando en la calle pa ná de parné, ¡ay, pa comer! ¡pa comer! / Ya ves tú si no es pa comer, y todavía el garrulo de turno viene / y me pregunta que si es pa comer ¿que no será pa meterte heroína, / ¡spid, cocaína o un porro de jachí? ¡amos ya! ¡amos ya! Arrecojo y me voy mosqueá / y fue justo la noche siguiente en la Manola tomando café / cuando vino er compare Matías y otros coleguitas del moro tamién... / Nos pasamos una noche mu alegre, marihuana y aceite é jachí / ¡tocándono unas bulerías, argunas rumbilla, palmas que te dí! / ¡amo ya! ¡amo ya! Vaya juerga nos vamos a dar... / después a las seis de la mañana, camino del keo y mu mareá / con cincuenta gramitos de jachis que mi compare me dio pa fuma / ¡ay pa fumar! ¡pa fumar! Eso es lo que me creía yo... / Cuando abrí la puerta de mi casa estaba to regüerto, la luz apagá / Entonces s'encendió la linterna y d'ese momento no recuerdo ná... / y me desperté de esta pesadilla y estaba a gustito aunque la nevera estuviera vacía / y me desperté de esta pesadilla y apagué las velas aunque la nevera estuviera vacía Durmiendo en la mañana! / Me despierto por la noche! Flipao por las calles bailando en las ramblas del subidón...

L'estètica del grup: els seus membres són molt diversos. És una mescla de cultures on destaca la parafernàlia flamenca combinada amb roba esportiva hip-hop.

L'estil musical del grup és una mescla de diferents ritmes i cultures: flamenc, rumba, hip-hop, funk, reage, etc.

El llenguatge que utilitzen és molt argot flamenc de carrer, amb algunes expressions típiques de la cultura gitana. Acompanyat amb el so de rumba que toquen fa que l'oient se submergeixi en l'atmosfera de barri obrer mitjà-baix.

Contingut de la cançó: la protagonista viu en una casa on no hi ha electricitat (la qual cosa és mala de combinar amb el fet que hi hagi una nevera) ni res per menjar: ambient pobre, urbà ("okupa"?). Es guanya la vida cantant i ballant al carrer, presumiblement per una causa tan noble i necessària com és "per menjar". S'ofèn quan es qüestiona si el que guanya ho inverteix realment en menjar o en drogues, però quan s'ajunta amb els amics, enmig d'un ambient de festa i diversió, ho celebren fumant porros. Aquests també serveixen per oblidar els problemes (disgust amb el del carrer, fam i res per menjar) i pareix que "serveixen per fer més suportable aquesta vida tan dura".

Tipus de missatge: el paper que li donen al consum de cànnabis té una funció socialitzadora i de diversió.

Intèrpret:
O'Funkillo
 Àlbum:
En el Planeta Aseyiuna
 Any:
2003
 Títol:
Mandibula desencajá

(Mandibulas desencajas', illo escucha), **¡**Son las sinco de la madrugada' **¡**la peña esta coloca', la habitación esta desordena', más de una copa está derrama' **¡**Y eso a la gente le da igual, solo quieren disfrutan, disfrutar, disfrutar **¡**Las siete y esta amanesiendo, muchos se han ido ya, otro están vomitando, y esto acaba de empezar **¡**Y eso a la gente le da igual (LE DA IGUAL LE DA IGUAL, LE IMPORTA UN CARAJO) **¡**solo quieren disfrutan, disfrutar, disfrutar (ESO PESSONE' COMO TIMBRE DE CASTILLO ECHANDO LECHE DE GUSTILLO, ILLO DISFRUTA) **¡**Mandibulas desencajás, miradas perdidas solo kieren flipar, encima del sofa en el water en el ascensor, no que los vesinos mosqueaos' han llamao' a los monos **¡**juerga, fiesta, subidon gordo **¡**la música a to' carajo hasta quedarnos sordos **¡**socorro killo, pásame el porro **¡**que tengo un apretón que un poco ma' y me corro **¡**Y eso a la gente le da igual (LE DA IGUAL LE DA IGUAL, LE IMPORTA UN CARAJO) **¡**solo quieren disfrutan, disfrutar, disfrutar.(ESO ES O'FUNKILLO A J'IERRO, **¡**NOS SALIMOS DEL PELLEJO, PENDEJO) **¡**Esso' cuenno' pa la peña embrutessía **¡**Son las dos del mediodia, me he quedao' solo en el sofá me he pasao' un poquito, creo, una jartá **¡**que tengo la mandibula desencajá. **¡**Y eso a la gente le da igual (LE DA IGUAL LE DA IGUAL, LE IMPORTA UN CARAJO) **¡**Solo quieren disfrutan, disfrutar, disfrutar.

A la caràtula del disc es pot apreciar la fulla de marihuana

L'èstètica del grup: és una fusió de rock i hip-hop (pas-samuntanyes, viseres, roba ampla i esportiva).

L'estil musical del grup: és una mescla de funk, rock, hip-hop i fins i tot metal amb un rerefons flamenc. Se'n diu que "són la versió espanyola de Red Hot Chilli Peppers".

El llenguatge que utilitzen és molt d'argot. Les cançons tenen moltes parts parlades.

Contingut: la lletra descriu una nit de festa en una casa on tothom està sota els efectes de les drogues, amb les mandíbules desencaixades (efecte comú del consum d'èxtasi) i la mirada perduda. Conseqüència del descontrol de la festa és que tot està capgirat i una mica brut, però a la gent tant li és. Més tard alguns se n'han anat i d'altres vomiten (massa alcohol?), però opinen que "això acaba de començar" (quan són les 7 del matí). La nit s'allarga fins al matí o fins i tot l'endemà.

Els veïns avisen la policia (que anomenen *monos*) probablement a causa dels crits de la gent i a la música excessivament alta.

El protagonista demana que se li passi un porro per calmar el mal de ventre (efectes curatius-laxants?)

A les dues del migdia ja es troba sol a ca seva i admet que ha consumit massa (una mica massa).

Repeteix que tots els problemes i males històries de la gent li són igual perquè el que vol és gaudir i passar-ho bé.

Tipus de missatge: droga a l'oci, la diversió i el temps lliure. Les cançons on es mencionen les drogues com a font de diversió, oci i manera millor de passar els moments lliures que un té.

"Carpe diem" o "viure al dia": aquí s'inclou la relació entre la droga i un tipus de vida al límit, on el que impera és viure el moment sense importar gaire les possibles conseqüències.

Intèrpret:
Mano Negra
 Àlbum:
King of Bongo
 Any:
1991
 Títol:
El Yako

*Chaval chaval
 la cosa va muy mal
 te ha tocado la mala suerte
 que te lleva hacia la muerte*

*Porque soy el Pajaro jako
 cuando queiro mato Jaibo i te matare*

*Chaval Chaval
 tu ya estas agarrao
 te veo muy colgado
 y haré de ti un desgraciado*

*Porque soy el Pajaro jako
 cuando queiro mato Jaibo i te matare*

*Estas hecho una ruina
 enserandote en la esquina
 voy a por tu vitamina
 Aguanta! paga y camina*

*Soy el pajaro jako cuando quiero mato
 Matalo al anciano
 Robalo al hermano
 Vamos! yo te doy la mano*

* El grup es va desfer l'any 1994, però les seves cançons continuen sonant.

L'estètica del grup: multiracial, multicultural, colorista, ètnica.

L'estil musical del grup: mestissatge: rock-africà-flamenc-ska-raï-salsa-texmex-reggae.

El llenguatge que utilitzen: canten en diversos idiomes (castellà, anglès i francès) i amb una forta càrrega de crítica social davant les injustícies. Utilitzen argot popular.

Contingut: pareix que qui conta la història del jove és la figura de la mort, el "pájaro jako" (jako = heroïna) que l'avisava que li quedava poc de vida a causa de la seva dependència d'aquesta substància que anomena vitamina (perquè la necessita per agafar forces i anar tirant). En to irònic l'anima que cometi delictes (per finançar-se el consum?). Ens volen donar a entendre les conseqüències negatives de consumir heroïna.

Tipus de missatge: Procés de drogoaddicció: lletres que recullen totes o algunes de les fases pròpies d'una drogoaddicció (el començament, la dependència i el desenllaç, ja sigui aquest l'abandonament de la droga o la mort).

Metàfores i comparacions relacionades amb la droga: cançons on apareix una metàfora o comparació en què un dels elements és la droga o alguna cosa que hi està relacionada, com les seves conseqüències.

És històrica la relació que s'ha establert entre les drogues i el sexe (i el rock'n roll). A continuació es presenta una llista de cançons del grup Extremoduro que ja s'han avaluat en altres treballs.¹⁰

Segons l'autora, "l'evasió destructora del consum de drogues, el sexe com a substitut de l'amor, la desídia davant un món sense futur i la irreverència davant qualsevol sistema o orde establert són les solucions que es proposen davant l'angoixa, la soledat, la incomprensió d'un grup marginat o automarginat de la societat, per al qual no existeix cap altra sortida."

Intèrpret: Extremoduro	Intèrpret: Extremoduro
Àlbum: Canciones prohibidas	Àlbum: Somos unos animales
Any: 1998	Any: 1991
Títol: Golfa	Títol: Necesito droga y amor (los camellos no me fían)

Intèrpret: Extremoduro	Intèrpret: Extremoduro
Àlbum: Delto ya	Àlbum: Somos unos animales
Any: 1992	Any: 1991
Títol: Volando solo	Títol: Tu corazón

Bibliografia

CALAFAT, A. et al. (1998) *Characteristics and Social Representation of Ecstasy in Europe*. Palma de Mallorca. IREFREA.

CALAFAT, A. et al. (1999) *Night Life in Europe and Recreative Drug Use*. Palma de Mallorca. IREFREA.

CALAFAT, A. et al. (2001) *Risk and control in the recreational drug culture*. Sonar, 2000, Palma de Mallorc. IREFREA.

FOUCE FERNÁNDEZ, JG. 2003. "Música y drogodependencias: análisis de algunos tópicos sobre drogas encontrados en la música". *Adicciones*, 15 (3) 229-242.

MANZANERA R, TORRALBA L, MARTIN L. (2002). "Música y drogas en la movida del fin de semana". *Adolescencia Latinoamericana*, 3 (1).

KIKE BABAS & KIKE TURRÓN (2003). "Drogas, heidas y mentiras". *Rolling Stone*, 49.

Pàgines web

<http://www.el-mundo.es/especiales/2001/09/sociedad/drogas/musica.html#>

¹⁰ A la revista electrònica d'estudis filològics *Tonos Digital* hi podem trobar una extensa anàlisi sociolingüística de les lletres d'aquest grup realitzada per Nuria Barba Aragón. (<http://www.um.es/tonosdigital/znum2/estudios/ExtremoTonos2.htm>)

2.1.4 Parlem de les drogues i el cinema

Els mitjans audiovisuals són materials didàctics que ajunten el valor pedagògic i l'hedonisme. L'art narratiu sedueix l'atenció de molta gent, captiva i atreu, la qual cosa fa més eficaç la transmissió de coneixements, idees, informació, etc., però també, i per les mateixes raons, són un poderós instrument de manipulació i control.

El cinema s'ha emprat en l'educació des de fa molt de temps, però requereix una preparació prèvia important, una bona metodologia, uns objectius clars en relació amb el grup a qui va dirigit el producte. Cada individu és diferent i, per tant, s'ha de tenir en compte com impactarà en el grup i els individus amb què s'actua. Això és fonamental sobre prevenció de drogues emprant el cinema com a suport audiovisual.

Algunes de les diferències que cal tenir molt en compte són:

- l'edat
- el nivell educatiu
- orígens i adscripcions ètniques
- el vincle amb les drogues i amb actituds de risc (sexualitat, delinqüència, violència)

Si es té en compte aquesta premissa fonamental, que tractarem més acuradament en els exemples que es proposen, es pot fomentar el cinema com a estratègia preventiva amb avantatges per diverses raons:

- És un espectacle lúdic, atractiu, que agrada als joves.
- És un art, motiva i ajuda a la reflexió.
- Crea una base molt important per al debat, la controvèrsia, la crítica, etc.

Metodologia per preparar una pel·lícula com a estratègia per treballar la prevenció de drogues

Drogues: imatge que donen de les drogues, substàncies que surten, legitimació dels consumidors, funció del consum, conseqüències del consum.

Realitat social: context social de la història, condicionaments de l'època, del país, de la ciutat, del barri; prejudicis, aspectes polítics i econòmics.

Xarxa social:

Relacions familiars: rol del pare, de la mare i dels germans dins la família, temps que passen els pares i mares amb els fills, rituals dins les celebracions, compliment de les normes, tipus de càstigs i premis, el consum d'alcohol i altres drogues a la família.

Relacions dins el grup d'iguals: paper del protagonista dins el grup, qui és el líder, pressió de grup, conductes de risc, condicionants que mantenen les conductes de risc.

Relacions de parella: codependència, rols, jerarquia, maltractament.

Valors: llibertat, amor, salut, participació social, ciutadania, solidaritat, altruisme, individualisme vs. col·lectivisme, normativa (social, codi penal, costums, prohibicions, etc.)

Habilitats socials: resolució de conflictes, assertivitat, autocontrol, maneig de l'agressivitat.

Imatge social de la joventut actual: com la pel·lícula defineix els joves, la seves emocions, actituds, relacions.

Sexualitat: gestió del cos, significat del sexe, identitat sexual, afectivitat, poder, conductes de risc, hàbits saludables.

Oci i diversió: experiències de temps lliure, vida recreativa, activitats, contexts, aprenentatges.

Tècniques o estratègies per dinamitzar el cinefòrum

Es tractarà en tot moment de fomentar el debat entre els participants. El monitor, educador i/o professional guiarà el debat i triarà els temes: com es plantegen les preguntes, les "trampes" per provocar reaccions i/o crispacions i obligar a posicionar-se, dinàmiques de grup, identificació amb els personatges, proposar diferents alternatives a les de la pel·lícula, a base de llistes, pluja d'idees, *rol-playings*.

Selecció de pel·lícules

A continuació es presenta una llista de pel·lícules que donen molt de joc per treballar el tema de les drogues o els valors prosocials i l'educació per a la salut.

Molt important / Abans de fer un cinefòrum el monitor ha de veure la pel·lícula, analitzar-la, valorar molt acuradament a quin grup va dirigida, preparar estratègies per parlar de drogues...

TITOL DE LA PEL·LÍCULA	Droga principal i SINOPSI
<p>Año mariano (ESP, 2000) <i>No recom. per a menors de 13 anys</i></p>	<p>Cànnabis</p> <p>Mariano és un individu senzill que sobreviu com a distribuïdor de cassets d'ínfima qualitat per a bars de carretera. Una nit, després de fer unes copes de més, es distreu al volant i el seu cotxe acaba enmig d'una plantació clandestina de marihuana. En aquell moment, la policia es disposa a cremar la collita i això provoca tot tipus de fums que fan que Mariano agafi una col·locada superlativa.</p>
<p>Bajarse al moro (ESP, 1998) <i>No recom. per a menors de 13 anys</i></p>	<p>Cànnabis</p> <p>La Chusa és una dona que viu de "bajarse al moro", és a dir, va i ve del Marroc amb una petita quantitat de grifa (haixix) que un cosí seu distribueix. Chusa té un xicot que és policia nacional i, a més, acull una joveneta que ha fugit de ca seva.</p>
<p>Báilame el agua (ESP, 2000)</p>	<p>Heroïna</p> <p>David i Carlos, dos joves de vint i pico d'anys decideixen viure al carrer per iniciativa pròpia i se cerquen la vida dia a dia. David descobreix una al·lota que a poc a poc s'anirà convertint en una obsessió per a ell... María. També ella odia la seva feina i la seva vida vulgar, vol escapar i prest es llançarà al carrer amb David.</p>
<p>Barrio (ESP, 1998)</p>	<p>Cànnabis</p> <p>Javi, Manu i Rai són tres adolescents que viuen en un barri perifèric de Madrid i veuen com l'estiu passa monòton i avorrit al suburbi. La manca de diners, les al·lotes i les seves il·lusions són els temes que centren la seva vida. Començaran a cercar-se la vida i s'iniciaran en alguns negociets per intentar aconseguir el seu gran somni: sortir del barri i veure la mar.</p>

<p>Camarón (ESP, 2005)</p>	<p>Heroïna</p> <p>La pel·lícula està dividida en tres etapes: el descobriment, la confirmació i el reconeixement-comiat. A cada una Camarón de la Isla està envoltat per personatges de la cultura flamenca com Paco de Lucía, Tomatito, Paco Cepero, etc. i el llegat de les seves cançons. La seva etapa més prolífica presenta llums i ombres reflectides en els seus embolics amorosos, el seu reconeixement nacional i internacional, l'enregistrament de discs que revolucionen la interpretació del flamenc, el seu casament amb Dolores La Chispa, el coqueteig amb les drogues i el seu deteriorament físic sent molt jove.</p>
<p>Ciudad de Dios (BRAS, 2002)</p>	<p>Cocaïna</p> <p>El barri de Ciutat de Déu és un dels suburbis més perillosos de Rio de Janeiro. Un jove negre, Buscapé, massa fràgil per a la vida criminal, té prou talent per tenir èxit com a artista i fotògraf. A través dels seus ulls podem seguir el desenvolupament de la vida, les baralles, l'amor i la mort de personatges els destins dels quals es creuen amb el pas del temps.</p>
<p>Diario de un rebelde (EUA, 1995)</p>	<p>Heroïna</p> <p>A conseqüència de la droga un adolescent veu la seva vida truncada. En companyia dels seus amics, té davant seu els carrers novaïorquesos, el col·legi religiós, la pista on juga a bàsquet, una mare impotent per educar-lo. Una cosa va duent a l'altra: els actes vandàlics amb la colla, prendre drogues per millorar el rendiment als partits... I comença a introduir-se en un cercle viciós: l'expulsió del col·legi i de la llar, els robatoris i les relacions sexuals esporàdiques per aconseguir diners, els col·legues que es van quedant a la cuneta. Al final, les detencions i la presó, la humiliació de ser d'allò més menyspreable, un ionqui.</p>

<p>Días de vino y rosas (EUA, 1962) <i>Majors de 18 anys</i></p>	<p>Alcohol</p> <p>Un clàssic, una obra mestra sobre els devastadors estralls de l'alcoholisme. Narra el sòrdid drama d'un jove matrimoni destrossat per la beguda. S'hi pot analitzar molt bé la codependència, les relacions de gènere i els efectes de l'addicció.</p>
<p>El pico (ESP, 1983)</p>	<p>Heroïna</p> <p>En Paco és fill d'un comandant de la Guàrdia Civil destinat a Bilbao. Setmanes abans de complir 18 anys, passa a través d'una escalada de consum a injectar-se heroïna. Els diners necessaris, els obté traficant en companyia del seu millor amic, fill d'un diputat independentista. Poc després salva el seu pare de morir en un atemptat i la seva imatge apareix a tots els periòdics. Ara és perillós que segueixi venent droga i els seus problemes s'aguditzen. Quan la seva família descobreix la seva situació fuig de casa i es refugia a l'estudi d'un escultor homosexual.</p>
<p>El odio (FRAN, 1995)</p>	<p>Cànnabis</p> <p>La història d'<i>El odio</i> està inspirada en la mort, el 1993, de l'àrab Makomé, de 17 anys, d'un tret mentre era interrogat per la Policia. Tracta la història de tres joves: Hubert, negre d'origen africà; Vinz, jueu, i Saïd, àrab. Els tres viuen a la ciutatella de Muguets (París) que desperta en estat d'assetjament després dels disturbis entre joves i policies, provocats perquè un jove àrab de setze anys (Abdel Ichach) es debat entre la vida i la mort després d'un interrogatori policíac. En aquests disturbis Vinz troba la pistola d'un policia i l'arma es converteix en un instrument de justícia. Vinz decideix que matarà un policia si Abdel mor.</p>
<p>Heroïna (ESP, 2005)</p>	<p>Heroïna</p> <p>Espanya, anys vuitanta. Pilar, una dona de quaranta anys i de classe mitjana, casada i amb tres fills, passa d'una existència absolutament normal a haver d'enfrontar-se amb el major problema de la</p>

	<p>seva vida: un dels seus fills és addicta a l'heroïna. Després de la culpa i la vergonya, després de veure el seu fill convertir-se en delinqüent i la vida familiar deteriorar-se sense remei, Pilar decideix fer alguna cosa més que lamentar-se i emprèn juntament amb altres pares un ardu viatge de denúncia del narcotràfic a Galícia i de la impunitat dels traficants.</p>
<p>Historias del Kronen (ESP, 1994)</p>	<p>Cocaïna</p> <p>Pel·lícula on es narra la vida quotidiana a Madrid d'un grup de joves adolescents per als quals l'únic objectiu en aquests moments és gaudir de la vida al màxim. Hi apareixen aspectes de sexualitat de risc, conducció de risc, la pressió de grup davant el consum, l'anomia, la comunicació entre membres de la mateixa família. També s'ha publicat en llibre.</p>
<p>Kids (EUA, 1995)</p>	<p>Drogues en general</p> <p>Un dia de vacances en la vida d'una colla d'adolescents de Nova York que maten el temps consumint drogues i practicant el sexe sense límits i sense responsabilitat. La història, propera a l'estil documental, ens mostra també algunes conseqüències d'aquesta manera de viure el plaer, com són el VIH/SIDA i l'abús sexual.</p>
<p>La vendedora de rosas (COLOMB, 1998)</p>	<p>Inhalants</p> <p>Mònica té 13 anys i ja s'ha rebelat contra tot. Ha creat el seu propi món al carrer, on lluita amb coratge per defensar el poc que té: les seves amigues, tan nines com ella; el seu xicot, que ven droga, i la seva dignitat i orgull, que no fa concessions a ningú. La nit de Nadal, com totes, ven roses per guanyar-se la vida i per comprar-se el somni d'una festa amb focs artificials, estrenar roba i sortir amb el seu xicot. Però la vida li ofereix una nova cita amb la soledat, la pobresa, la droga i la mort.</p>

<p>Martín H (ARG, 1997)</p>	<p>Cocaïna</p> <p>Martín Echenique és un director de cine, natural de Buenos Aires, que du més de vint anys vivint a Madrid. Detesta el seu país. El seu fill també s’anomena Martín, però tots li diuen Hache. Hache té 19 anys i viu a Buenos Aires amb sa mare. Ni estudia ni fa feina: volta pels carrers i toca rock amb la seva guitarra elèctrica.</p>
<p>Miedo y asco en Las Vegas (EUA, 1998)</p>	<p>Drogues en general</p> <p>Un periodista i un misteriós advocat, ocupants d’un descapotable vermell, s’encaminen a través del desert cap a Las Vegas. El maleter del cotxe és una autèntica farmaciola: dues bosses de marihuana, 75 pastilles de mescalina, 5 fulles d’àcids i multitud d’altres drogues.</p>
<p>Requiem por un sueño (EUA, 2000)</p>	<p>Amfetamines i heroïna</p> <p>Harry, Tyrone –el seu millor amic– i la seva xicota formen un trio d’heroïnòmans que viuen a Coney Island, Nova York. Harry somia aconseguir una gran partida de cavall i obrir llavors un negoci amb els beneficis de l’operació, però tant ell com els seus amics tot just aconseguixen sufragar el seu propi consum. Mentrestant, Sara, la mare de Harry –una dona pertorbada que acaba de sortir d’un hospital psiquiàtric– aconseguix passar el dia gràcies a una mescla d’amfetamines i televisió. La seva situació es fa encara més depriment quan Harry, estret per la necessitat de comprar droga, li roba el televisor.</p>
<p>Siete vírgenes (ESP, 2005)</p>	<p>Cànnabis</p> <p>Estiu en un barri obrer i marginal d’una ciutat del sud. Tano, un adolescent que compleix condemna en un centre de reforma, rep un permís especial de 48 hores per assistir a les noces del seu germà. Durant el temps que dura el permís, Tano es retroba amb el seu millor amic, Richi, i es llança a viure aquelles hores amb el propòsit de divertir-se, fer tot el que li estava prohibit al centre: s’engata, es droga, roba, estima i, fonamentalment, torna a la</p>

	<p>vida. Se sent lliure i exerceix aquesta llibertat amb tota la força i l'atreviment de l'adolescència.</p>
<p>Spun (EUA, 2002)</p>	<p>Amfetamines</p> <p>Per a un addicte a l'<i>speed</i> el temps és un concepte elàstic. Això és el que Ross aprèn de primera mà quan es veu immers en una odisssea de tres dies dins l'anàrquic món dels ionquis. Tot comença quan accepta convertir-se en el xofer i al·lot dels encàrrecs d'un individu conegut com el Cuiner, dedicat a elaborar la droga en un laboratori que té muntat a un motel. Seduït per la idea d'una font interminable de droga, Ross creua la línia de no-retorn.</p>
<p>24 horas party people (ANG, 2002)</p>	<p>Drogues en general</p> <p>L'any 1976 Tony Wilson descobreix que la seva vertadera vocació gira al voltant de la música. Funda un segell discogràfic i es converteix en caçatalents i promotor musical. Després d'assistir a un concert de Sex Pistols, a finals dels anys 70, formulen un pla que al llarg de les dues dècades següents canviarà la cara de la música pop i donarà notorietat a Manchester.</p> <p>La pel·lícula, una història de música, sexe, drogues i personatges estafolats, mostra la visió d'un home que vol deixar lliures els seus artistes, la qual cosa a la vegada serà la seva perdició.</p>
<p>25 Clokers (EUA, 2005)</p>	<p>Drogues en general</p> <p>En un dels barris més conflictius de Brooklyn, el fastiguejat agent de policia Rocco Klein investiga amb el seu company Larry Mazilli l'assassinat d'un famós camell. Quan Víctor Dunham, un seriós i honorat pare de família, s'entrega a la Policia confessant ser culpable, Rocco mostra la seva incredulitat i torna els seus ulls cap a Strike, germà menor de Víctor i camell d'estar per casa que ven crack en una plaça i al qual protegeix el poderós i temut gàngster Rodney Little.</p>

Drogues en general

26 Thirteen (EUA, 2003)

La història conta la transformació que viu Tracy , la qual comença la pel·lícula com una prometedora estudiant amb trenes que encara juga amb pepes, però quan entra amb una dosi extra de sensualitat a l'olla a pressió del penúltim any d'institut és testimoni del poder i el coneixement que posseeix Evie, que s'ha convertit en l'"al·lota més sexy del col·legi". Summament popular, bellíssima i fascinantament cursi, Evie representa tot el que de cop i volta Tracy vol i necessita ser. Al principi no té cap esperança de ser acceptada a l'elitista colla d'Evie. Té una actitud errònia, les amigues equivocades, un aspecte definitivament poc encertat, etc. però aprèn a refer-se a si mateixa, pas a pas, fins a convertir-se en l'ideal definitiu d'una adolescent. Descobreix com maquillar-se, quina roba posar-se, com dur els cabells, com moure's. Esbrina les claus de la popularitat, Evie es converteix en la seva millor amiga i fins i tot comença a cridar l'atenció dels al·lots. I, encara més, com més s'endinsa en la seva prematura etapa adulta més alt es posa el llistó. Perd la intimitat que va tenir temps enrere amb sa mare, comença a faltar a classe i, a pesar de l'odi atroç que sent cap al company de sa mare, un antic drogoaddicte anomenat Brady , comença a abusar ella també de les drogues. Malgrat tot, Tracy té encara tretze anys i viu un remolí d'emocions en el qual tot el que fa, tot el que diu, tot el que vol sembla ser el més important del món. I encara té tota la vida per davant.

La lengua de las mariposas

Charlie i la fàbrica de xocolata

Un lugar en el mundo

Un toque de canela

Las mujeres de verdad tienen curvas

Quiero ser como Beckham

El milagro de Candeal

ALTRES PEL·LÍCULES SUGGERIDES	VALORS	SINOPSI
<p>La lengua de las mariposas ESP (1999)</p>	<p>Valors: la importància de l'aprenentatge i del contacte intergeneracional.</p>	<p>Un nin de set anys (Moncho) viu en un petit poble de Galícia. L'any 1936 inicia la seva vida escolar. El seu professor comença a obrir-li la ment, li descobreix les meravelles de la natura i de la vida. Però el 18 de Juliol les coses canvien per a ell ja que se'n duen pres el seu professor.</p>
<p>Charlie i la fàbrica de xocolata EUA (2005)</p>	<p>Valors: els diferents models i estils educatius, el respecte als pares, l'honestedat.</p>	<p>Willy Wonka, propietari d'una fàbrica de xocolata, ha organitzat un concurs a escala mundial per escollir l'hereu per al seu imperi de llepolies. Cinc nins afortunats, entre els quals Charlie Bucket, troben els bitllets d'or de les cinc xocolatines Wonka i guanyen un viatge màgic per la llegendària fàbrica que està tancada fa més de 15 anys.</p>
<p>Un lugar en el mundo ARG (1992)</p>	<p>Valors: sinceritat i compromís.</p>	<p>Ernesto torna per passar un dia al poble de la seva infància, San Luis, en una remota vall d'Argentina, i així poder recordar les anècdotes i fets que el convertiren en la persona que és ara. Els seus pares, Mario i Ana, s'havien exi-</p>

		<p>liat voluntàriament de Buenos Aires, però l'arribada de Hans, un geòleg espanyol a la recerca de petroli, presagia que la tranquil·litat del lloc és a punt d'acabar.</p>
<p>Un toque de canela GRE (2003)</p>	<p>Valors: respecte per les tradicions, generositat i amabilitat.</p>	<p>Aquesta és una història sobre un jove grec (Fanis) criat a Istanbul. El seu padrí és un "filòsof culinari" i el seu mentor. Li ensenya que tant el menjar com la vida necessiten una mica de sal per al puntet de gust que les dues requereixen. Amb el pas del temps Fanis es converteix en un excel·lent cuiner i utilitza les seves habilitats culinàries per donar-li gust a les vides dels que l'envolten. 35 anys més tard abandona Atenes i torna a la seva terra natal, Istanbul, per reunir-se amb el seu padrí i el seu primer amor; un viatge de retorn només per adonar-se que ha oblidat donar-li aquell puntet de gust a la seva pròpia vida.</p>
<p>Las mujeres de verdad tienen curvas EUA (2003)</p>	<p>Valors: llibertat, amor, salut i lluita pels ideals.</p>	<p>Ana té 18 anys i li espera un futur brillant. És a punt d'acabar els estudis de secundària. Ha conegut un al·lot al qual ella li agrada tal com és. Ana és la primera dona de la seva família que pot atrevir-se a somiar amb anar a la Universitat, però la seva educació modesta en un barri de l'est de Los Angeles i la lleialtat que sent per la seva família la retenen. Carmen, la seva mare, té bones intencions, però subestima el caràcter d'Ana i les seves ganes de canviar de vida.</p>
<p>Quiero ser como Beckham ANG (2002)</p>	<p>Valors: lluita pels ideals, esforç, persistència per aconseguir objectius</p>	<p>Jess té divuit anys i els seus pares volen que sigui una encantadora i convencional al·lota índia, però ella només vol jugar al futbol com el seu heroi, David Beckham. Descobreix Jules, una jove que la convida a unir-se a l'equip de futbol femení local.</p>

		<p>Però els pares de Jess no entenen per què no estudia dret i aprèn a cuinar. No entenen per què no pot semblar-se a la seva germana gran que està promesa amb l'home adequat.</p>
<p>El milagro de Candeal ESP (2004)</p>	<p>Valors: senzillesa, humilitat, altruisme, solidaritat, esforç comunitari.</p>	<p>Candeal és una favela que, gràcies a la iniciativa de Carlinhos Brown i a l'esforç dels seus habitants, s'ha convertit en una comunitat especial. A Candeal no hi ha armes ni drogues. Hi ha, això sí, un conservatori de música, un centre de salut, un estudi on enregistren artistes de tots els continents, atrets pels tambors de Candeal. Utilitzant la música com a motor per a tot tipus d'iniciatives, la gent de Candeal ha recuperat l'autoestima i l'esperança que la realitat pot ser transformada, que un món millor és possible.</p>

Exemple d'anàlisi de pel·lícules

A continuació es presenten dues pel·lícules analitzades perquè l'educador les treballi. La primera té a veure amb temàtica social i s'ha analitzat de forma més sintètica. La segona té a veure amb drogues i s'ha treballat de forma més extensa i detallada.

August Gloop
Mrs. Gloop
Mike Teavee
Mr. Teavee
Oompa Loompa

Philip Wiegratz
Franziska Troegner
Gordon Free
Adam Godley
Deep Roy

Fitxa tècnica

Títol de la pel·lícula: CHARLIE I LA FÀBRICA DE XOCOLATA

Títol original: Charlie and the xocolat factory

Any: 2005 **Nacionalitat:** EUA

Escrit per: Roald Dahl

Gènere: infantil/juvenil

Direcció: Tim Burton

Continguts extres: sí

Duració:

Per a quin públic es recomana

A infants i adolescents, principalment de 7 a 15 anys. Es poden tractar molts d'aspectes educatius i de valors. Malgrat que no tracta directament el tema de les drogues, sí que hi ha temes que hi tenen a veure: límits i normes en l'educació, el consumisme, les relacions familiars, la comunicació entre pares i fills, etc.

Sinopsi:

Charlie és un al·lot d'uns 10 anys que viu amb els seus pares i els 4 padrins. Els padrins li expliquen la fantàstica història de Willy Wonka i la fàbrica de xocolata que va construir i on un dels padrins hi havia fet feina anys enrere. Però hi ha un misteri: la fàbrica va acomiadar tothom anys enrere i no es coneix de quina forma funciona, ningú hi ha aconseguit entrar. Wonka decideix premiar cinc nins i nines del món, aquells que trobin un cupó daurat, els quals visitaran la fàbrica. Charlie té poques oportunitats però la sort l'ajuda. Visita la fàbrica amb el seu padrí i quatre al·lots més, dos nins i dues nines, també la visiten amb els seus pares. La aventura s'inicia amb la visita a l'interior de la fàbrica, on cada nin posa en joc les seves habilitats, valors i coneixements.

Repartiment

PERSONATGES

Willy Wonka
Charlie Bucket
Abuelo Joe
Msr. Bucket
Mr. Bucket
Dr. Wankar
Mr. Salt
Veruca Salt
Mrs. Beauregarde
Violet Beauregarde

ACTORS principals

Jonny Deep
Frieddy Highmore
David Kelly
Helena Bonham Carter
Noah Taylor
Chritopher Lee
James Fox
Julia winter
Missi Pyle
Annasophie Robb

Estil narratiu

Són personatges reals. La història és narrada en clau de còmic o conte fantàstic. Cada personatge està molt estereotipat, representa un caràcter molt marcat. La història no és lineal; hi ha ús del flashback per contar moments del passat que expliquen el present. Els colors són molt contrastats i al·legòrics en relació amb les escenes. Hi ha cançons que serveixen d'explicacions a alguns dels càstigs que reben els personatges a causa d'un comportament inacceptable. Al llarg de tota la pel·lícula hi ha mostres de magià, fantasia i ciència ficció.

Temes de debat que emergeixen de la pel·lícula

Realitat social

El protagonista, Charlie, un nin d'uns 10 anys, pertany a una família molt pobra, viu en una casa molt humil i quasi no té per menjar. Malgrat que la seva situació és precària materialment, és ric en afecte familiar, té una família que l'estima i amb qui es comunica i li transmet valors importants de solidaritat, esperança, visió positiva del món, alegria.

En contrast, hi ha els altres nins i nines que procedeixen de contexts benestants o rics, però han estat educats amb valors negatius de competitivitat, consumisme, individualisme, prepotència, etc. El viatge per la fàbrica fa que cada nin mostri el seu caràcter, la seva educació i les seves vulnerabilitats.

El tema de debat és el context social i l'educació, la importància dels pares en l'educació dels infants i quines són les instàncies educatives a la nostra societat.

Xarxa social

Les relacions familiars del protagonista són molt especials, sobretot amb un dels padrins. Hi ha una escena final on es parla de la importància de la família. Aquest és un tema de debat. El significat del pare i el seu paper de control envers els fills és una de les claus a valorar.

Valors

Llibertat, amor, ciutadania, solidaritat, altruisme, respecte. Tot són valors que emergeixen de la pel·lícula.

Habilitats socials

Les qualitats i defectes dels nins són part de la trama, algunes característiques i conductes són premiades i d'altres castigades. Es pot debatre quina moral defensa la pel·lícula.

Observacions

Cada personatge es relaciona amb un estereotip de persona

- Augustus: nin gras, golafre, àvar, infantil, hiperprotegit per sa mare.
- Veruca: nina molt rica que ho desitja tot, desconfiada, insatisfeta, sense límits.
- Violet: nina competitiva que vol ser triomfadora, que col·lecciona premis, molt egocèntrica.
- Mike: nin compulsiu, negatiu, agressiu, molt influenciat per la televisió. És provocador i es creu superior.
- Willy Wonka (WW): inventor i amo de la

fàbrica, un nin frustrat pel pare que ha convertit la seva frustració en un acte creatiu. És un triomfador, fet a si mateix, però no ha resolt el conflicte amb el pare.

- Charlie, com se'l podria definir? Quines són les seves qualitats? És possible un nin sense defectes? Són possibles nins que siguin com els personatges de la pel·lícula?

La pel·lícula premia i castiga els personatges. Amb quin criteri ho fa? Quins són els efectes?

De vegades obtenir premis o aconseguir objectius suposa renúncies o actes inacceptables. Quan WW proposa a Charlie ser el seu hereu, li demana que abandoni la família. Charlie ha de prendre una decisió important.

- Comenteu la seva decisió
- Qualsevol mitjà justifica el fi?

Fitxa tècnica

Títol de la pel·lícula: BÀILAME EL AGUA

Any: 2000

Nacionalitat: espanyola

Direcció: Josecho San Mateo

Gènere: drama (per a majors de 15 anys)

Escrit per: Josecho San Mateo

Continguts extres: sí / no

Duració: 106 minuts

Per a quin públic es recomana

Per a adolescents i joves majors de quinze anys.

Sinopsi

David i Carlos, dos joves de vint i pico d'anys, cansats de convencionalismes decideixen viure al carrer per pròpia iniciativa, se cerquen la vida dia a dia. Durant una de les seves poc inspirades improvisacions musicals al metro, David descobreix una al·lota, Maria, que poc a poc s'anirà convertint en una obsessió per a ell. També ella odia la seva feina i la seva vida vulgar, vol escapar i prest es llançarà al carrer amb David.

A partir d'aquest moment la vida els arrossega, se'ls empassa i les situacions es van complicant de cada vegada més com un remolí que els conduirà sense remei a l'abisme. O tal vegada no.

Quedaran companys en el camí; d'altres aconseguiran escapar... Però succeeixi el que succeeixi David mai abandonarà Maria.

Estil narratiu

Són personatges reals, quotidians. La història és narrada de forma lineal. És una pel·lícula molt urbana, ambientada a Madrid en els finals dels noranta. Les cançons de la banda sonora estan molt en consonància amb l'estat d'ànim dels protagonistes.

Temes de debat que emergeixen de la pel·lícula

Realitat social

Viure al carrer en una gran ciutat (Madrid) i haver-se de guanyar la vida fent alguna cosa. Alguns joves fan feina, estudien... Els de la pel·lícula es guanyen

la vida com poden: tocant la guitarra o l'harmònica al metro, demanant pel carrer. Inicialment viure al carrer significa llibertat, viure sense normes, independència, “un apropament a la recerca de la vida d'adult, aventura... però a poc a poc s'anirà transformant en una realitat de la qual es vol escapar.

Al principi els protagonistes tenen una visió molt romàntica de la parella: la independència, fer el que volen, però a poc a poc s'adonaran que vulguin o no han de complir unes obligacions: la pensió s'ha de pagar, el menjar també, les cerveses, el tabac, etc.

Xarxa social

Els protagonistes fugen de les seves famílies (Maria és de Santander i no es relaciona amb la família i David se n'ha anat de casa i no els visita). Els amics es converteixen en la seva família, així com la gent de la pensió on van a viure i els companys del bar. Fugen de les normes, però quan es veuen immersors en la realitat social es comporten i es transmeten els mateixos paràmetres que tant els molestaven dels seus pares: “s'ha de treballar per viure”, “d'on creus que paguem el lloguer i el menjar?”, etc.

Valors

Llibertat, independència, amicitat.

Habilitats socials

Al llarg de la pel·lícula els protagonistes s'hauran d'enfrontar amb diversos problemes i hauran de prendre decisions (poc encertades). Com solucionen els problemes? Com justifiquen les seves decisions per molt dolentes que semblin?

Imatge social de la joventut actual

La pel·lícula parla de persones, d'històries creuades. La imatge que es dona d'aquests joves és de persones poc formades acadèmicament i laboralment, sense gaires expectatives de futur ni aspiracions, que opten pel camí fàcil i ràpid, i no precisament el millor. Joves que estimen, odien, es traeixen i s'ajuden a la vegada.

Sexualitat

La parella protagonista té una visió romàntica i naïf de l'amor i el sexe hi és un pas més, tot i que al final Maria treballarà venent el seu cos. Per a Carlos el sexe és follar i aquesta és la funció de les seves “xicotes”. Per a Verónica és la forma de guanyar-se la vida, pur teatre. Julito, un altre personatge, és l'únic homosexual, del qual se'ns dona una imatge de molta “ploma” i terriblement sensible davant els desamors.

Es veuen escenes de sexe però cap amb preservatiu.

La prostitució es ven com “una feina”.

Oci i diversió

Els joves de la pel·lícula es diverteixen anant al bar, ballant o estant amb els amics a en alguna casa bevent alcohol o fumant porros.

Observacions: exemples d'escenes i diàlegs per a treballar

Al començament es dona una imatge de Carlos amb una jaqueta vaquera barata, ben pentinat, tocant la guitarra pel carrer. Quan comença a dedicar-se als “negociets” ens ho mostren amb una jaqueta de pell cara i amb un manat gros de bitllets, manejant “pasta gansa”.

Com es promociona “fer de camell” i guanyar diners de forma ràpida?

Facundo (el traficant) li diu a Carlos que compleix els “requisits” ideals per a ser un bon camell:

F: *no tienes antecedentes, estás bien relacionado, te conoce todo el barrio, no te metes en líos...*

Servirien aquestes característiques per fer feina en un altre lloc?

Quins avantatges i desavantatges té fer una feina il·legal guanyant ràpidament “diners negres” en lloc d’una feina legal, lenta, cotitzant a la Seguretat Social?

Quan Agundio i Titanlux van a viure a ca na Isabel (la nòvia de Carlos) parlen d’ella de forma molt positiva, “*es una tia muy enrollada*” perquè els deixa viure a ca seva a canvi de res. Quan ella comença a queixar-se de la deixadesa d’ells, la brutor que fan, la invasió del seu espai personal, posant fins i tot un cadenat a la nevera “*es una hija de puta*”.

Quin futur té aquest estil de vida “parasitari”?

A mesura que va passant la pel·lícula, els personatges van consumint de cada vegada més i en situacions més diverses.

On són els no-consumidors? Influeix el fet d’estar envoltat de gent que consumeix per pensar que “això és el que es considera normal”, “el que tothom ha de fer”? Algú promociona divertir-se sense consumir?

Verónica: *yo no sé si la primera vez lo hice colocada o si me tuve que colocar después para aguantarlo*

Maria: *¿Porqué lo hiciste?*

Verónica: *porque necesitaba las pelias, como tú, además, yo no sé hacer otra cosa.*

(mentre Maria esnifa coca abans de sortir al carrer a exercir la prostitució per primera vegada)

Verónica: *con tu cuerpo y esa carita se te van a rifar, luego lo dejas y en paz*

Col·locar-se per prostituir-se + prostituir-se per guanyar diners + aquests diners s’inverteixen en drogar-se per tornar a prostituir-se... No és un cercle tancat?

El fet de “necessitar diners” és motiu suficient com per dedicar-se a la prostitució?

No es valoren molt poc si pensen que no saben fer cap altra cosa?

Si el projecte es fer diners ràpidament i després deixar-ho, per què Verónica fa anys que s’hi dedica?

A l'escena en què David es troba amb sa mare

a la sortida de l'estanc, quan ella li demana com està i per què no torna a casa, David li contesta:

D: *tengo un buen trabajo y me deja mucho tiempo libre.*

És una mentida piadosa? (Diu el que creu que ella vol sentir.)

És el que li agradaria de veritat?

Per què menteix?

Poc abans d'acabar la pel·lícula, l'escena és de David i Maria a l'habitació de la pensió on viuen. Ella ja està malalta i ell ja abusa de l'heroïna:

M: *Qué haces?*

D: *Escribo la carta de los Reyes Magos.*

M: *Y qué les pides?*

D: *Que nos devuelva la vida...*

Qui els ha "llevat la vida"? Que fan ells per canviar-la?

La banda sonora

A destacar: les cançons de certes escenes.

Quan David surt de l'hospital, desintoxicat dels opiacis:

He muerto y he resucitado
con mis cenizas
un árbol he plantado,
su fruto ha dado
y desde hoy, todo ha cambiado.
He roto todos mis poemas
los de tristezas y de penas,
me lo he pensado
y sin dudar vuelvo a tu lado.

Ayúdame y te habré ayudado
que hoy he soñado
en otra vida, en otro mundo
pero a tu lado.

Ya no persigo sueños rotos
los he cosido con el hilo de tus ojos
y te he cantado
al son de acordes aún no inventados

Aquesta cançó és de Los Secretos. Els germans Urquijo començaren a tocar pop en temps de "la movida" madrilenya, pels vuitanta. Enrique Urquijo va morir per una sobredosi d'heroïna l'any 1999.

Bibliografia

SÁNCHEZ-CARBONELL, X; COLOMERA, P. 2003.
Consumo de drogas en el cine de Pedro Almodóvar. Adicciones, 15(1), 23-30.

Pàgines web:

<http://www.cinescola.info/>

<http://www.geocities.com/videoeducativo/guias.html>

<http://www.uhu.es/cine.educacion/cineyeducacion/grandestemas1.htm>

<http://www.irudibiziak.com/index.php?section=catalogo&idioma=es>

<http://www.comunicacionypedagogia.com>

2.1.5 Parlem de les drogues i la publicitat

La publicitat crea imatges, missatges i significats que defineixen molts aspectes de la nostra vida i identitat, i és per això que l'hem de tenir molt en compte. La publicitat d'un producte pretén donar-ne informació, però sobretot pretén seduir perquè el producte sigui adquirit per molta gent. Per seduir moltes vegades es presenta el producte com la "solució" a problemes, desitjos o necessitats. Les agències publicitàries saben molt bé a quin grup social va dirigida una publicitat i com captar l'atenció de bona part d'aquest grup diana.

Molts anuncis publicitaris són veritables obres d'art i aprendre a llegir-los, a interpretar-los, és un dels aprenentatges més útils i divertits. Hi ha diferents lectures a fer: la de la informació directa del producte, tot allò que veim i sentim i que tothom entén sense problemes, i també els missatges ocults o indirectes, aquells que cal interpretar o en els quals cal fixar-se més acuradament, o reflexionar un poc sobre l'estil dels missatges, les imatges, la narrativa de l'anunci.

Són molts els recursos lingüístics i iconogràfics que fan servir els publicistes per sintetitzar molta informació en una imatge o poques paraules. Molts missatges ocults tenen a veure amb la promoció d'ideals, que es vinculen al producte.

Els joves i la publicitat

Bona part dels elements que creen la identitat juvenil actualment són elements de consum. La publicitat és un espai especialitzat a crear (per vendre) aquests elements. Els publicistes converteixen en fetitxes alguns objectes o substàncies atorgant-los un gran valor simbòlic. A través de la publicitat i també d'altres missatges es fa creure

a un bon grapat de joves –no a tots, és clar– que consumint aquests productes arribaran a aconseguir ideals com bellesa, seducció, amistat, amor, plaer, triomf...

La història de la publicitat és fascinant i suposa un conjunt de tècniques orientades a donar informació sobre productes o fets. En principi, la publicitat és un mitjà coherent amb les premisses d'una societat democràtica, això si es manté dins límits i criteris èticoontològics creats per i des de la societat. Però actualment la publicitat ha entrat tan intensament en la vida quotidiana de molta de gent, i en especial dels joves, que es comença a avaluar la seva capacitat potencial d'influència en valors i conductes. Hi ha controvèrsia respecte d'alguns valors que la publicitat promociona i que indueixen a conductes de risc o a consums poc saludables. Comentam en aquest apartat alguns d'aquests valors i missatges dirigits principalment als joves.

Però, abans de res, hem de saber veure que **els productes que consumim no són neutres**. Quan comprem adquirim símbols, valors, desitjos (bellesa, riquesa, seducció, plaer, amor). Els joves fan dels productes de consum la seva identitat (indumentària, estil musical, moda estètica, cotxe, telèfon mòbil, etc.). Un/una adolescent necessita crear i recrear la seva identitat (física, psíquica i social) i en bona part ho fa creant diferències entre els seus adults de referència. El mercat, els espais de consum i la publicitat els ofereixen un bon arsenal d'objectes orientats a aquests objectius (ideals). Entre aquests objectes que empren molts joves hi ha les drogues o els que hi fan referència.

El control social

La publicitat resulta ser, per tant, un instrument de control social per la seva influència i capacitat de manipular conductes i creences. En aquest sentit és de gran interès veure de quina manera contribueix a definir com són o haurien de ser els joves, quines fites han de tenir, com s'han de comportar. Ja n'hem mostrat alguns exemples.

El problema és que els joves s'ho creuen, assimilen els valors de la publicitat com a propis, creuen que són ells els qui pensen i creen els valors i no s'adonen que els influencien o manipulen. És per això tant important que se'ls ensenyi a fer una lectura crítica dels missatges publicitaris que van dirigits a ells.

Si miram amb ulls crítics la publicitat dirigida als joves veurem fàcilment que els missatges que transmeten sobre ells són d'aquest estil:

- Els joves s'han de divertir. La diversió com a valor absolut.
- Els joves han de dedicar-se a cercar plaer.
- Ser despreocupat, desordenat i irresponsable és fins i tot una qualitat.
- Els joves han de rompre límits, sortir-se de les normes.
- Ser jove vol dir ser consumista.
- S'imposen estereotips de bellesa molt allunyats de la fisonomia dels joves.
- S'ha de ser actiu sexualment. No ser-ho devalua, és vist com un indicador de falta d'atractiu, de no saber seduir.
- La màgia i la fantasia com a espais ideals, com a fugida d'una realitat que no ens agrada.

La publicitat de la televisió o de les revistes juvenils és ideal per fer anàlisi de la publicitat.

Una feina a fer és desmuntar aquests ideals, la qual cosa es pot fer a través de diferents discussions:

- Mirant de quina manera ens diu la publicitat que es pot arribar als joves.
- Cercant quin significat tenen per a cada un de nosaltres aquests ideals (diversió, plaer, bellesa, èxit, màgia);
- Pensant altres formes no consumistes d'accés als ideals, mitjançant les nostres pròpies qualitats i capacitats.
- Reflexionant sobre què passa si ens creim el que la publicitat vol que creguem.

Alguns aspectes a tenir en compte per a un debat sobre publicitat, diversió i drogues:

Els estereotips que defineixen els joves en la publicitat han estat creats per adults, amb la finalitat de vendre un producte. Molts joves fan seus els missatges i es pensen que d'aquesta manera són transgressors de les normes dels adults i en realitat és tot el contrari.

Els joves volen ser transgressors de normes però poden acabar subordinants a noves normes. Molts joves necessiten ser com demana el grup d'amics de referència. Per a molts joves és un veritable problema ser diferent dels amics. I moltes de les exigències tenen a veure amb consums (indumentària, telèfon, vehicle, drogues, etc.). Aquí es pot entrar a analitzar elements de control social formals i informals.

Quins tipus de control ens duen a conductes saludables i quins ens duen a assumir riscos.

Molts joves són sensibles, solidaris i volen contribuir a canviar dinàmiques d'aquest món. Estan en el seu dret i com a joves tenen moltes possibilitats. Però primer han de saber llegir críticament el món on viuen i per fer-ho necessiten formació, coneixements, vincles i desenvolupar un esperit crític i una ment lúcida. Possiblement començar amb humilitat, col·laborar en organitzacions o col·lectius pot ser el millor inici per implicar-se. Tenir contacte amb altres generacions i col·lectius diferents (gent gran, infants, grups ètnics) pot ser una forma ideal de contacte amb la complexitat.

Ser alternatiu és un ideal a discutir i que cada un ha de crear per si mateix. Per saber què significa avui en dia ser un jove alternatiu, independent, autònom, primer s'ha de crear i pensar bé aquest concepte. Seguir moltes de les premisses de la publicitat pot ser el camí més indicat per estar allunyat d'una vida alternativa.

La diversió i l'oci són aspectes molt positius, però com tot tenen limitacions. Moltes vegades l'accés a coses importants passa per moments gents divertits, més aviat al contrari: frustracions, angoixes, etc., però al final aprenem moltes coses d'aquests moments. No s'ha de fugir de les emocions, totes formen part de la vida.

Actualment hi ha una important connexió cultural i instrumental entre diversió i consum de drogues, la qual cosa fa que:

Hi hagi menor consciència del risc vinculat als consums.

És legitimin més les drogues pel seu vincle positiu amb allò recreatiu.

Hi hagi més dificultat per fer prevenció sense qüestionar el model de diversió que fa emergir el consum de drogues.

En valorar i comentar una publicitat o anunci podeu seguir el següent guió:

1. Marca i nom del producte

2. Descripció objectiva. Allò que mostra a simple vista

Mirada neutra, sense valoracions subjectives.

3. Mirada lògica. Descripció dels missatges que transmet

- quin és el missatge del anunci
- quin és l'eslògan, o les paraules claus
- a quin col·lectiu va dirigit
- situacions que destaca, context, ambient
- colors predominants
- sensacions
- valors que promociona

4. Informació oculta o indirecta

- metàfores del llenguatge i/o les imatges
- ús de criptogrames
- comparació avantatjosa amb altres productes de la competència per fer-ne palesa la superioritat
- atractiu sexual dels personatges, cos ideal i perfecte.
- associació positiva amb ideals a través de vincles simbòlics: diversió, plaer, amor, amicitat, salut, riquesa...
- valors juvenils com energia, autenticitat, ingenuïtat, transgressions, aventura.

- personatges famosos que comenten les virtuts del producte
- caràcter científic en incorporar arguments o personatges experts i tècnics que augmenten la credibilitat del producte.

5. Anàlisi sociològica i cultural

- Relacionar l'anunci amb aspectes de la nostra realitat social, tenint en compte aspectes de control social, consumisme, ideals, desigualtats, capital social, percepció del risc, prevenció, relacions familiars, etc.
- **Una tasca a fer és incentivar la creació d'anuncis publicitaris per promocionar alguna activitat o producte.**
- **Fer contrapublicitat donant la volta a la publicitat que promociona qualche droga o productes nocius. És una gran tasca creativa.**

Exemples d'anuncis publicitaris amb alguns comentaris

1. Publicitat de ginebra

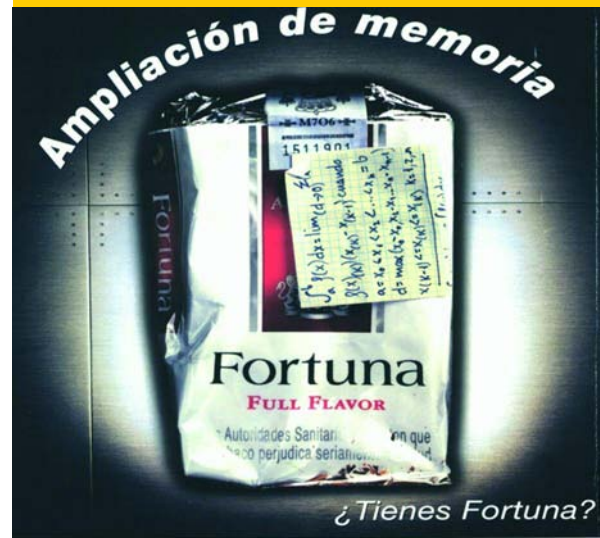
- Joventut, bellesa.
- Capacitat de canviar el món, de transformar-lo d'un oasi en un paradís.
- La joventut s'ha de divertir, ha d'estar sempre alegre i cercar el plaer.
- És una imatge de dona que vola.
- Hi ha missatges en les formes de la terra cruiada, una fletxa que indica que la beguda és al cap.
- Missatge: sigues passional.

2. Publicitat de roba interior femenina

- Aquest exemple fa promoció d'un ideal de dona irreverent, descuidada i desordenada. El que de veritat es pretén és vendre roba interior.
- És un bon exemple per fer un debat sobre el desordre, sobre una conducta descuidada de nosaltres i el nostre entorn; per exemple, el que fan els joves en el "botellón" deixant els fems perquè els recullin d'altres.
- Els estereotips masculins es mostren com a dominants, com a model a seguir per les dones.
- Ser desordenat, irresponsable, informal, desalienat es mostra com una fita per a les dones, un ideal d'alliberament.
- Missatge: qui fos un home!

3. Publicitat de tabac

Las autoridades sanitarias advierten: fumar perjudica gravemente su salud y la de los que están a su alrededor. Nic.: 0,8 mg. Alq.: 11 mg. CO: 11 mg.

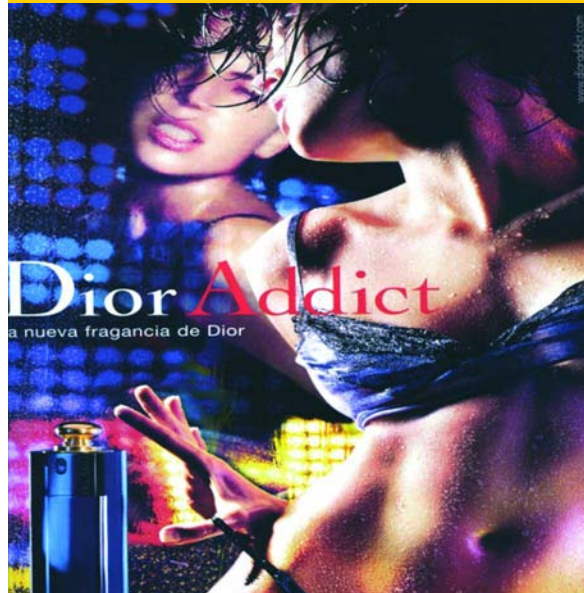
- Ser mal estudiant no és un problema si tens prou ingeni com per copiar en un examen.
- Fortuna és un aliat per ajudar a superar proves difícils.
- Aquest anunci indueix a una conducta il·lícita.
- Missatge: ampliar la memòria.

4. Publicitat de telèfon mòbil

- La venda d'un telèfon mòbil a través de missatges que evocuen l'exotisme, noves experiències, situacions límits.
- Missatge: t'agraden les ratlles?
- El missatge principal fa referència evident al consum de cocaïna. Aquesta evidència es disfressa, alhora que es potencia, mostrant elements oposats: el color negre de la dona, el fons de ratlles d'animals salvatges, el tigre en primera fila amb una cara provocadora... Tot evoca tensió i plaer.
- El sexisme és també evident en mostrar la dona com un evident objecte sexual. La imatge del mòbil subratlla encara més aquest element.

5. Publicitat de perfum

- L'addicció com un estat mostrat en positiu i desitjat.
- La bellesa d'un cos femení en tensió, sota fortes emocions que evocuen l'excitació sexual.
- La paraula addicció està en vermell, el color del perill i del pecat, de les coses prohibides i per això mateix desitjades.

Bibliografia i pàgines web

SÁNCHEZ, LORENZO (2006). *La publicidad de bebidas alcohólicas y tabaco. Mensajes y contenidos/inversiones e inserciones publicitarias*. Colección drogodependencias de la Agencia Antidroga de la Comunidad de Madrid, vol. 1 i 2.

OLEAQUE, JOAN. (2004) *En èxtasi. Drogues, música màkina i ball: viatge a les estranyes de "la festa"* Editorial: Ara Llibres

GILBERT J.; PEARSON, E. (2003) *Cultura y políticas de la música dance. Disco, hip-hop, house, techno, drum'n'bass y garage*. Editorial Paidós

SAINZ MARTÍN, AURELIANO (2002). *Mírame, Teoría y práctica de los mensajes publicitarios*. Ediciones Envida-Salud. Capítol IV.

CORTINA, ADELA (2002) *Por una ética del consumo*. Taurus.

Marco general de los medios en España 2003. (2003) AIMC.
<http://www.aimc.es/06otrosestudios/61.html>

GONZÁLEZ REQUENA, JESÚS; ORTIZ DE ZÁRATE, AMAYA (1995). *El spot publicitario. La metamorfosis del deseo*. Cátedra

SABORIT, JOSÉ (1994). *La imagen publicitaria en televisión*. Cátedra

SUTIL, LUCÍA (1995). *Estimulación subliminal*. Javier Vergara

PÉREZ GAULI, J. C. (2000) *El cuerpo en venta. Relación entre arte y publicidad*, Cuadernos Arte Cátedra, Madrid, 2000.

LEÓN, J. L. (1996) *Los efectos de la publicidad*. Ariel Comunicación, Barcelona, 1996.

LÓPEZ, J. A. (2000) "Aprendizaje crítico y educación social para los media". *Documentación social*, 120, 2000, pàg. 115-141.

GARCÍA MUÑOZ, F. (2003) "Niños, adolescentes y medios de comunicación". www.svnp.es, sección Pediatría", 19 de gener de 2003.

2.1.6 Altres instruments preventius

Prevenió específica de l'ús de drogues: són les estratègies en què la intervenció de forma explícita i directa recull la problemàtica de les drogues i se'n fa partícip el destinatari. Apel·la a l'objecte o droga.

Prevenió inespecífica de l'ús de drogues: és inespecífica perquè la persona a qui va destinada no és conscient que es treballen amb ella les problemàtiques relacionades amb l'ús de les drogues i la seva prevenió. Apel·la al subjecte entès com un ésser de potencialitats. Són activitats de caire general que promouen la realització de tasques alternatives al consum.

Les dinàmiques de grup

Per a què serveixen?

1. Per millorar la capacitat comunicativa i de cooperació dels participants.
2. Per transmetre hàbits saludables, valors i habilitats socials adequades.

Coses a tenir en compte:

- els objectius que es persegueixen
- la maduresa i edat del grup
- les dimensions del grup
- l'ambient físic
- les característiques del medi extern
- les característiques dels membres
- la capacitat del conductor

Valors i factors de protecció que es volen potenciar a les dinàmiques

- autoestima
- presa de decisions (raonada)
- control emocional
- treball en grup
- comunicació (assertivitat)
- maneig de la frustració
- respecte per les normes i els límits

Un exemple de dinàmica:

TÍTOL: LA ROCA	
Objectiu: treballar la solució de conflictes.	Dirigit a: joves a partir de 6 anys.
Material: un paper i un bolígraf per grup	Temps: 10 minuts.

- La roca se'ns presenta com un conflicte que requereix solucions creatives. Deixarem clar que **davant un conflicte el primer que necessitam és ser capaços de generar múltiples solucions i mai una sola resposta.**
- Es llegeix el següent text d'un conte de L. Tolstoi: "En el centre d'un bell poble existia una enorme roca que ningú havia estat capaç de destruir. Cert dia el batle va decidir que ja era hora de desfer-se de la pedra. Diversos enginyers proposaren les seves idees. Algú va proposar construir un sistema especial de grues que arrossegassin la pedra, la qual cosa costaria 50.000 euros. Una altra persona va proposar trossejar-la primer amb explosions contro-

lades de baixa potència, amb la qual cosa es reduiria el cost a 40.000 euros"

- Se'ls demanen més idees per evitar el problema de la roca.
- S'obre un torn de debat en grups petits després d'una reflexió individual d'uns pocs minuts. S'intentarà arribar a un consens entre els grups per poder decidir quina és la millor solució pel que fa a la roca.

ANÀLISIS SUGGERIDES

En aquesta dinàmica se solen proposar solucions diverses:

- Les que tracten de millorar l'estètica o utilitat de la roca: decorar-la, construir tobogans per als nins...
- Les que tracten de destruir només la part imprescindible de la roca: construir un túnel per davall.
- Les que tracten d'implicar la comunitat: cada persona del poble ha d'anar amb un martell a rompre un trosset de roca (amb la qual cosa la despesa econòmica és pràcticament nul·la).
- Les que intenten obtenir beneficis de la roca que en financin el trencament: vendre trossos de roca com els del mur de Berlín.
- La proposada per Tolstoi: cavar un forat, treure l'arena i enterrar la roca.

Ens adonam que han sorgit idees diverses i creatives que normalment no són tingudes en compte.

Ens adonam, a més, que hem superat certs bloqueigs. Per exemple, normalment llevar la roca sol dur-nos a pensar a traslladar la roca, no a enterrar-la. També moltes persones es demanen per la base del problema: què és el que molesta de la roca i es poden proposar alternatives que embelleixen la roca o la reutilitzen.

De vegades quan un grup arriba a una solució que pot ser bona deixa de cercar-ne més, tot i que probablement en podria trobar una millor si seguís pensant.

I repetim: a un problema, sempre múltiples solucions.

FONT: Un taller sobre "regulació de conflictes" del col·lectiu No-violència i Educació.

Un altre exemple:

TÍTOL: EL NAUFRAGI	
Objectiu: treballar la presa de decisions.	Dirigit a: joves a partir de 8 anys.
Material: una full per a cada participant amb la llista d'objectes.	Temps: 10-20 minuts.

“Imaginau que vos trobau en un naufragi. De mala manera heu aconseguit arribar a una illa on hauréu de passar tres anys de la vostra vida, sense sortir-ne. Viureu en aquestes condicions:

Ocupareu un espai físic quadrat, absolutament idèntic a la realitat terrestre. Aquest espai fa vint quilòmetres quadrats i està repartit de la següent manera:

- un llac amb peixos, - una terra de cultiu, - un bosc salvatge i - un terreny sense cultivar.

El clima del lloc és estival, amb una temperatura constant de 30° durant el dia i 20° el vespre. Només plou 30 dies a l'any. Les úniques persones amb les quals vos relacionareu durant la vostra estada a l'illa seran els mateixos membres del grup.

Entre totes les persones del grup podeu rescatar 3 objectes dels 36 que hi ha al vaixell. Hauréu de posar-vos d'acord entre tot el grup per decidir quins tres objectes de la llista voleu quedar-vos”.

- 1 Un equip complet de pesca
- 2 Dues pales i dos pics de jardineria
- 3 Tres raquetes de tennis i vint pilotes
- 4 Dues guitarres
- 5 Vint pastilles de sabó
- 6 El quadre de la Gioconda
- 7 Deu pel·lícules i un projector de piles
- 8 Una motxilla per a cada persona del grup
- 9 Cent rotllos de paper higiènic
- 10 Una vaca i un bou
- 11 Cent capses de conserves variades
- 12 Cent llibres de literatura clàssica
- 13 Cent botelles de begudes alcohòliques
- 14 Un jeep nou
- 15 Una barca de rem
- 16 Deu barres metàl·liques
- 17 Cent capses de mistos
- 18 Un cavall de sis anys
- 19 Una bona quantitat de penicil·lina

- 20 Cent paquets de tabac
- 21 Tres baralles de cartes
- 22 Un moix siamès
- 23 Articles de tocador i de bellesa
- 24 Llavors de diverses classes
- 25 Una màquina d'escriure
- 26 Cinc armaris plens de roba
- 27 Vint-i-cinc fotografies de persones estimades
- 28 Cinc mil fulls de paper per escriure
- 29 Un fusell i cent bales
- 30 Un equip de pintures a l'oli i trenta tubs de recanvi
- 31 Cent CD i un lector de CD de piles.

ANÀLISIS SUGGERIDES

- Veure qui és el líder de cada grup, com es persuadeix o convenç la resta, com s'argumenta, etc.; quina és l'actitud a l'hora de qüestionar o rebatre les propostes dels altres membres.
- Quins objectes són motiu de discussió i per què.
- Quina és la lògica per la qual han triat aquells tres articles i han descartat els altres.

Els relats breus

Per a què serveixen?

1. Per treballar la lògica abstracta (o també pensament logicoformal), per fer pensar i recapacitar l'oient.
2. Per entendre i interpretar metàfores i extreure'n moralitats.

3. Per identificar-se amb el protagonista d'una història (i ser capaç de crear empatia).
4. Per treballar conceptes (autoestima, esperit de superació, pressió de grup) que resulten difícils o densos d'explicar per se.

Un exemple:

TÍTOL: ASSEMBLEA A LA FUSTERIA

Objectiu:

1. Millorar l'autoestima.
2. Fomentar el treball en equip.

Dirigit a:

joves a partir de 7 anys.

Conten que a la fusteria hi va haver una vegada una estranya assemblea. Va ser una reunió d'eines per arreglar les seves diferències.

El martell va exercir la presidència, però l'assemblea li va notificar que havia de renunciar. La causa? Feia massa renou! I, a més, es passava el temps pegant cops.

El martell va acceptar la seva culpa, però va demanar que també fos expulsat el pern. Va dir que li havien de donar moltes voltes perquè servís d'alguna cosa.

Davant l'atac, **el pern** la va acceptar també, però a la vegada va demanar l'expulsió del **paper de vidre**. Va dir que era molt aspre en el seu tracte i sempre tenia friccions amb els altres.

l el paper de vidre hi va estar d'acord, a condició que fos expulsat també el **metre**, que sempre es passava el temps mesurant als altres segons la seva mida, com si fos l'únic perfecte.

Llavors va entrar el fuster, es va posar el davantal i va començar a fer feina. Va utilitzar el martell, el paper de vidre, el metre i el pern. Finalment, la tosca fusta del principi es va convertir en un bell moble.

Quan la fusteria va tornar a quedar sense ningú, l'assemblea va reprendre la deliberació. I va ser llavors quan va demanar la paraula **la serra**, que va dir:

“Senyors, ha quedat demostrat que tenim defectes, però el fuster fa feina amb el millor de les nostres qualitats. Això és el que ens fa valuosos. Així que **deixem de pensar en els nostres punts dolents i concentrem-nos en la utilitat de nostres punts bons.**”

L'assemblea va trobar, llavors, que el martell era fort, el pern unia i donava força, el paper de vidre era especial per afinar i llimar asprors i el metre era precís i exacte.

En aquell moment se sentiren un equip capaç de produir mobles de qualitat. Se sentiren orgullosos de les seves coses bones i de fer feina junts.”

ANÀLISIS SUGGERIDES

Amb el grup es comenta:

- Què ens intenta transmetre aquesta història? Què és el que ens pretén dir?
- Quins són els vostres punts bons o qualitats? I els dels vostres amics? Quina és la “qualitat” que més valoreu en les persones?
- Sabeu quins són els vostres defectes? Vos heu plantejat canviar-los? En cas afirmatiu, què feis per aconseguir-ho?
- Quines “qualitats o “coses que vos agraden” té el vostre grup d'amics en general?

Un altre exemple:

TÍTOL: SAPS QUÈ VALS?

Objectiu: millorar l'autoestima.	Dirigit a: joves a partir de 10 anys.
--	---

“En Joan, amb la cara trista, es reuneix amb la seva amiga Maria en un bar per prendre un cafetè.

Deprimit comença a contar-li les seves penes i desgràcies: que si la feina, que si els diners, la seva al·lota... Tot pareix malament a la seva vida. Na Maria es fica la mà dins la seva cartera, treu un bitllet de 50€ i li diu:

- Joan, vols aquest bitllet?

En Joan, una mica sorprès al principi, immediatament li diu:

- És clar, Maria. Són 50€. Qui no els voldria?

Després na Maria estreny el bitllet amb el puny i l'arruga fins a fer-ne una bolleta. Li mostra a en Joan i li torna a demanar:

- I ara, el vols igual?

- Maria, no sé què pretens amb això, però segueixen sent 50 €. És clar que l'agafaré si m'ho dones.

Així que na Maria agafa el bitllet en forma de bolla de paper, l'estira, el tira en terra i el refrega amb el peu. L'agafa amb la mà, brut i vell, i li diu:

- Encara el vols?

- Mira, Maria, segueix sense entendre què pretens, però és un bitllet de 50 € i mentre no el rompís conserva el seu valor.

- Idò, Joan, hauries de saber que encara que de vegades les coses no surten com tu vols, encara que la vida t'arrugui o et trepitgi, **SEGUEIXES** sent tan meravellós com sempre has estat... El que t'has de demanar és **QUÈ VALS** en realitat i no com pots estar de copejat en un moment determinat.

En Joan es queda mirant na Maria sense dir res mentre aquelles paraules ressonen dins el seu cap.

Na Maria posa el bitllet arrugat davant en Joan i amb un somriure còmplice hi afegeix:

- Jas, guarda'l perquè te'n recordis d'això quan et sentis malament... Però em deus un bitllet **NOU** per poder utilitzar amb el pròxim amic que ho necessiti!!”

ANÀLISIS SUGGERIDES

A comentar amb el grup:

- Què intenta explicar-nos realment la història?
- Què representa el bitllet de 50€?
- Què significa la paraula *autoestima*?
- Què feis vosaltres per “animar-vos” o pujar-vos l'autoestima quan estau en hores baixes?

Les notícies de premsa

Les notícies de premsa tenen moltes possibilitats com a dinàmica per treballar un tema. Cal primer que el coordinador del grup llegeixi la notícia i valori amb quins temes es relaciona (de manera directa e indirecta). Després ha de pensar preguntes vinculades a la notícia per fer al grup. Alguns exemples de preguntes de base que poden servir per a qualsevol notícia són:

- Quin és el tema principal de la notícia (els fets).
- El context de la notícia (lloc i moment en què ocorren els fets)
- Quins són els protagonistes (directes i indirectes, tots aquells implicats en els fets)
- Quina opinió teniu dels fets.

Les notícies de premsa són un material per al debat, i **un debat ha de ser constructiu, ha de permetre el diàleg, ha d'incorporar afirmació crítica en tots els sentits possibles i si és possible ha de permetre arribar a conclusions.**

La primera part del debat ha de permetre obrir preguntes i temes, la darrera part s'ha d'anar concretant, de tal forma que al final del debat hi hagi alguna o algunes idees clares que s'han construït entre tots.

Premsa

Objectiu:
debat-tertúlia sobre un tema d'actualitat.

Dirigit a:
joves a partir de 12 anys. Depèn de la notícia.
S'ha d'intentar que tingui relació amb el grup amb qui es fa el debat.

Material:
la notícia fotocopiada per a cada membre, un llapis per prendre notes.

Temps:
20-30 minuts.

A continuació teniu uns exemples:

Exemple 1

Aquesta notícia ens du a parlar del cànnabis. L'objectiu final hauria de ser tractar alguns dels mites, com per exemple:

- És una droga que no enganxa.
- És una droga terapèutica.
- És natural, per això no pot ser dolenta.
- Consumir porros és un problema de cadascú.

Va dirigida a joves de més de 14-15 anys.

A part de les preguntes generals esmentades més a dalt es poden fer les següents:

- Qualcú sap què és el cànnabis?
- Com està regulat el consum de cànnabis al nostre país?
- Quines diferències hi ha entre el nostre país i Holanda respecte del consum de cànnabis?

PROHIBIDO FUMAR... MARIHUANA

EL PAÍS
03/02/2006

Que en los Países Bajos el consumo y la compra de cannabis están tolerados es algo conocido en todo el mundo.

Lo que quizá no es tan público es que muchos holandeses se están cansando de que sus ciudades, y especialmente Ámsterdam, se estén convirtiendo en el centro de peregrinación de decenas de miles de "porreros". Por eso, en algunas ciudades los "Coffe shops" ya exigen al consumidor un carnet que le identifique como holandés. Y por eso este barrio de la capital, Baarjsjes, ha decidido colgar carteles con la prohibición de fumar drogas -en la calle, claro-, y recuerda que está penado con 50 euros.

Exemple 2

Notícia per parlar de l'alcohol. Un dels objectius és tractar alguns dels mites sobre l'alcohol.

- Jo control, una cosa és “agafar el puntet” i l'altre “engatar-te” o acabar en coma etílic.
- Rius més i t'ho passes més bé quan vas un poc begudet, et desinhibeixes.
- Si els metges diuen que el vi és bo per a la salut...

Va dirigida a joves de més de 14 anys.

Preguntes per al debat:

- És necessari beure alcohol per divertir-se?
- Per què creis que molts de joves fan servir el cotxe quan surten de marxa?
- La notícia diu que un 12% no cedeix el cotxe perquè té una falsa sensació de control. Què volen dir

SÓLO UN 50% DEJA EL COCHE AL AMIGO QUE NO HA BEBIDO

LA RAZÓN

20 / 06 / 2006

Los jóvenes saben de sobra del «cóctel explosivo», y en la mayoría de los casos mortal, que supone la combinación de alcohol y conducción pero, ¿qué es lo que hacen cuando salen los fines de semana? La Fundación Alcohol y Sociedad ha elaborado un informe entre los más de 1.200 conductores y acompañantes que han participado en los dos últimos años en las acciones en punto de consumo del Programa Conductor Alternativo y que revela hábitos juveniles a la hora de salir de marcha. Si los jóvenes salen por la noche con el coche y «van con el puntillo», el 83 por ciento de los conductores deja que otra persona coja el coche en su lugar. Pese a estas cifras aun existen, sin embargo, frenos a la hora de ceder el vehículo, generalmente por desconfianza (15%) o porque tienen una falsa sensación de control (12%). Además, según se extrae del informe, cuando un grupo de amigos ha bebido y hay que decidir quién coge el coche, la mitad de los jóvenes entrevistados opta por que lo haga aquel que no ha bebido alcohol. Sin embargo, aún existen conductas de riesgo, como decidir que conduzca la persona que menos ha bebido (20% de los jóvenes) o aquel que es el conductor principal independientemente del alcohol que haya consumido (23%).

Exemple 3

Notícia per a parlar del tabac. Un dels objectius pot ser tractar alguns dels mites:

- La gent és lliure de decidir si fuma o no.
- Uns pocs cigarrets al dia no fan mal.
- Un fumador sempre serà un fumador.

Va dirigida a joves de més de 12 anys

- Per què creis que malgrat tots els problemes de salut hi ha persones que fumen?
- Per què un jove que no és fumador i és intel·ligent comença a fumar?
- Com els amics poden evitat que un/una jove comenci a fumar?
- Per què avui en dia fumen més les al·lotes joves que els al·lots?

EL TABACO ES LA CAUSA PRINCIPAL DEL 70% DE LOS CASOS DE CÁNCER DE PULMÓN EN MUJERES

TERRA.ES
27 / 03 / 2006

El tabaco es la causa principal en el 70 por ciento de los casos de cáncer de pulmón entre las mujeres, hasta el punto de que esta patología va camino de convertirse en la primera causa de muerte tras el cáncer de mama, según se puso de manifiesto hoy en el XXXII Congreso Neumosur.

El cáncer de pulmón representa alrededor del 13 por ciento de los nuevos casos de cáncer y es el motivo más frecuente de mortalidad por esta enfermedad en

el mundo desarrollado, según explicó la organización en un comunicado.

Provoca cada año en España unas 18.000 muertes, y por cada ocho o nueve casos de hombres hay una o dos mujeres, si bien esta tendencia está cambiando y tiende a igualarse conforme aumenta la proporción de mujeres y jóvenes fumadores.

Según el doctor Francisco Alvarez, presidente de Neumosur, se ha observado que en otros países europeos en los que hace años que aumentó el hábito tabáquico entre mujeres, "han aumentado directamente los casos de cáncer de pulmón entre ellas".

El hábito de fumar tabaco es la causa principal en el 90 por ciento de los casos de esta enfermedad entre los varones y en el 70 por ciento entre las mujeres, siendo las probabilidades de desarrollar la enfermedad hasta quince veces mayores en los fumadores que en los no fumadores.

Los síntomas del cáncer de pulmón más comunes son falta de aire, dolor en el pecho, tos, pérdida de peso y apetito, esputos con sangre y fatiga.

Sin embargo, estos síntomas no suelen aparecer en los primeros estadios sino que surgen cuando ya se ha extendido demasiado como para aumentar las probabilidades de curación. Además del tabaco, existen otros factores que pueden contribuir a desarrollar esta enfermedad, como sustancias inhaladas en el centro de trabajo y factores de riesgo familiares o personales y genéticos también pueden desencadenar la aparición de cáncer de pulmón.

La tasa de supervivencia del cáncer de pulmón es del 42 por ciento si se detecta a tiempo pero actualmente sólo el 15 por ciento de los casos se diagnostican en estadios iniciales, según explicó el doctor Angel Salvatierra especialista del Servicio de Cirugía Torácica del Hospital Reina Sofía de Córdoba.

Altres bibliografies de referència

Arbex, C. (2003). *Catálogo de programas de ocio saludable. Buenas prácticas y retos de los programas de ocio saludable*. ADEX, Plan Nacional Sobre Drogas, Madrid.

Becoña, E. (2002). *Bases científicas de la prevención de las drogodependencias*. Plan Nacional sobre Drogas, Madrid.

Calafat, A. (2006). *Que me dices de... la vida sin drogas*. Nova Galicia Edicions, S.L.

Calafat, A. i Becoña, E. (2006). *Los jóvenes y el alcohol*. Pirámide, Madrid.

Calafat, A; Fernández, C; Juan, M. y Becoña, E. (2004). *La diversión sin drogas: utopía y realidad*; cap. 5: 107-134. IREFREA, Palma de Mallorca.

Centre Coordinador de Drogodependències (2006). *Guia informativa per a joves i adolescents*. Conselleria de Salut i Consum, Palma de Mallorca.

Centre Coordinador de Drogodependències (2006). *Guia informativa per a famílies*. Conselleria de Salut i Consum, Palma de Mallorca.

Comas, D. (2001). *La evaluación de programas de ocio alternativo de fin de semana*. Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. INJUVE, Madrid.

EDEX (1999). *Drogas. Guía ilustrada*. EDEX, País Vasc.

Elzo, J. (2005). Valores e identidades de los jóvenes. Una aproximación empírica. En *VÍA 02*, acceso el 29 de noviembre de 2006 http://www.forumlibertas.com/frontend/forumlibertas/noticia.php?id_noticia=6876&id_seccion=8

EMCDDA (2006). Informe anual 2006: el problema de la drogodependencia en Europa. Lisboa, EMCDDA, acceso el 29 de noviembre del 2006. <http://ar2006.emcdda.europa.eu/es/page022-es.html>

EMCDDA (2004). Informe anual 2004.

EMCDDA (2006). Annual report 2006: Selected issues. En página web <http://issues06.emcdda.europa.eu/en/page024-en.html>. revidado en diciembre 2006.

Esteban, ML. (2004). *Antropología del cuerpo. Género, itinerarios cor-*

porales, identidad y cambio. Ediciones Bellaterra, Barcelona.

Gasull, J. (2004). La mediación Comunitaria: el rol de los agentes sociales, *RES Revista de Educación Social*, 2.

Granero, C. y Lesmes, JC. (2006). Jóvenes y campamentos de verano. *Revista de juventud*, 72.

Marina, JA. (2000). *Crónicas de la ultramodernidad*. Anagrama, Barcelona.

Plan Nacional sobre Drogas (2001). *Drogues: Més informació menys riscs*. Ministerio del Interior, Madrid.

Plan Nacional Sobre Drogas (1997). *Prevención de las drogodependencias. Análisis y propuestas de actuación*. Ministerio del Interior, Madrid.

ASSESSORAMENT

**Equip de Prevenció del Consum i Abús
de l'Alcohol i altres Drogues - EPAD-**

Telèfon: 971 25 62 15

epad@as.a-palma.es

INFORMACIÓ GENERAL

**Pla Municipal de Drogodependències
Avinguda de Gabriel Alomar i Villalonga, 18 - 1r**

Telèfon: 971 22 59 77

pmd@a-palma.es